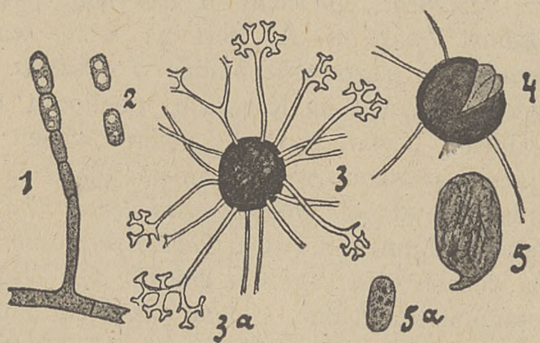
Prof. W. SIEMASZKO.

Otocznie rosy mącznej na liściach dębu w Polsce.

Znaną i rozpowszechnioną obecnie w całej Europie chorobę liści dębów, która nazewnątrz objawia się w postaci białego, mącznistego nalotu, wywołuje grzyb pasorzytniczy, należący do rodziny *Erysiphaceae*, czyli t. zw. ros mącznych, albo mączniaków. W skład rodziny mączniaków wchodzą liczni przedstawiciele grzybów, pasorzytujących na liściach drzew, krzewów i traw. Mączniaki posiadają dwa stadja rozwoju. Jedno występuje w okresie wegetacyjnym; jest to t. zw. stadjum konidjalne (Oidium) (rys. 1), które powstaje z niteczek grzybni, posiadających na wierzchołku kształt łańcuszków, łatwo rozsypujących się w stanie dojrzałym na oddzielne zarodniki, t. zw. konidje (rys. 2). Skupienia strzępek grzybni i zarodników

Microsphaera alni (D. C.) Wint. *f. quercina* Neg.
1) Stadjum konidjalne (*Oidium quercinum* Thüm).
2) Zarodniki (konidje).
3) Otocznia z przyczepkami (a) pow. 300 razy.
Microsphaera alni (D. C. Wint.) na brzozie.
4) Otocznia z workami.
5) Worek z zarodnikami wewnątrz.
5a) Zarodnik.
Rys. oryginalny z materjału, zebranego w Skierniewicach, rysował St. Kéler.

tworzą na powierzchni liści, a niekiedy i pędów porażonych roślin nalot mącznisty. Zarodniki rozsiewane przez wiatr i owady, w wy-

padku zetknięcia sie z odpowiednim żywicielem, zarażają zdrowe rośliny.

Stadjum drugie występuje przeważnie w okresie końcowym wegetacji, tworząc t. zw. otocznie (rys. 3), widoczne nawet gołem okiem, w postaci punkcików — w stanie niedojrzałym żółtych, w dojrzałym — brunatnych lub czarnych, rozproszonych po powierzchni mącznistego nalotu. Oglądane przez mikroskop dojrzałe otocznie mają kształt kuleczek, zaopatrzonych nazewnątrz w przyczepki nitkowate, rozmaitej budowy i barwy (rys. 3a), wewnątrz zaś zawierają w specjalnych, bezbarwnych narządach, zwanych workami (rys. 4 i 5), zarodniki podłużne, jajowate lub eliptyczne (rys. 5a). Otocznie stanowią stadjum przetrwalnikowe, które zimuje na gałązkach i opadłych liściach [1]). Na wiosnę z worków i otoczni zarodniki wydostają się nazewnątrz [2]) i zarażają odpowiednie rośliny, na których znowu tworzy się stadjum konidjalne, trwające przez cały czas okresu wegetacyjnego.

Nie wszystkie jednak mączniaki posiadają stadjum otoczniowe. Pomijając kraje ciepłe lub podzwrotnikowe, gdzie wskutek warunków klimatycznych otocznie nie stanowią stadjum niezbędnego, mączniaki: *Oidium evonymi japonicae* Sacc. — na trzmielinie japońskiej (*Evonymus japonica L.*), znany u nas jako pasorzyt szklarniowy, lub *Oidium Passerini* A. Bert na wiśni wawrzynolistnej (*Prunus laurocerasus L.*), rozpowszechnione w obszarze śródziemnomorskim, spotykane również na Kaukazie, obchodzą się wyłącznie stadjum konidjalnem. Nawet w strefie umiarkowanej mamy mączniaki, występujące przeważnie w stadjum konidjalnem, między innemi rosa mączna na jabłoni (*Podosphaera leucotricha* (Ell. et Ev.) (Salmon.) — jako stadjum konidjalne *Oidium farinosum* Cooke., oraz rosa mączna na dębach (*Microsphaera alni* (D. C.) Wint. *f. quercina* Neger), jako stadjum konidjalne *Oidium quercinum* Thüm. Ostatnia przezimowuje u nas w postaci grzybni, ukrytej w pączkach. Na wiosnę, (w maju) grzybnia wydaje trochę zarodników, które służą do zakażania masowego pędów świętojańskich, (w czerwcu). W ciągu dalszego okresu wegetacyjnego tworzą się zarodniki konidjalne, które u nas (mam na względzie ziemię Warszawską i południowe tereny Polski) zdolne są do kiełkowania nawet na początku paździer-

---

[1]) Zapomocą przyczepek otocznie łączą się w duże grupy; zdmuchnięte przez wiatr z liści, łatwo przyczepiają się znowu do szorstkiego podłoża, np. kory drzew.

[2]) Ścianka otoczni, utworzona z higroskopijnej tkanki grzybnej, nasiąkając wodą, pęka; ze ściśniętych worków, dzięki pęcznieniu przegradzających komórek, zarodniki wyrzucane są z pewną siłą na zewnątrz.

nika [1]). Prawdopodobnie na kresach północnych Polski zarodniki rosy mącznej na dębach wcześniej tracą zdolność do kiełkowania.

Rosa mączna na dębach w stadjum konidjalnem (*Oidium quercinum* Thüm.) zauważona została w Europie, jako pasorzyt, występujący masowo, w r. 1907 (w Danji nawet w r. 1904), w Polsce w r. 1909 (w ziemi Wileńskiej) i w r. 1910 (w ziemiach Grodzieńskiej, Kieleckiej, Radomskiej, oraz w t. zw. obecnie Litwie Kowieńskiej) i w Rosji w szeregu gubernij również w r. 1910.

Epidemiczne pojawienie się grzyba wywołało rozbieżność zdań co do pochodzenia pasorzyta; jedni autorowie uważają go za przybysza z Ameryki północnej, inni zaś sądzą, że początkowem siedliskiem grzyba były południowe tereny Europy, wzgl. Hiszpanja i Portugalja. W tym kraju grzyb został znaleziony jeszcze w 1878 r. Występowanie grzyba wyłącznie w stadjum konidjalnem nie pozwalało utożsamić go z pospolitą w Ameryce północnej na dębach i innych drzewach i krzewach rosą mączną — *Microsphaera alni* (D. C.) Wint., niemniej pospolitą również i w Europie na rozmaitych drzewach i krzewach, z wyjątkiem dębu.

Nareszcie w 1911 roku otocznie mączniaka na dębie znaleziono we Francji, następnie w 1912 r. w Bułgarji, w 1919 r. we Włoszech, w 1920 r. w Niemczech (na jednym liściu), w 1921 r. w Czechach, w 1922 i 1923 r. w Polsce (w okolicach Skierniewic): w r. 1922 w liczbie zaledwie trzech otoczni, w r. 1923 na kilkunastu liściach dębu szypułkowego — *Quercus pedunculata* (Ehrh.). Nadmienię, że jeszcze w r. 1913 zebrałem w ziemi Wileńskiej kilka otoczni mączniaka dębowego.

Znalezione w Europie otocznie zasadniczo wcale prawie nie różnią się od typu gatunkowego *Microsphaera alni* (D. C.) [2]) Wint. Ustaloną dla Europy przez Negera [3]) formę — *quercina* można uznać jedynie chyba z tych względów, że amerykańskie gatunki dębów, zaaklimatyzowane w Europie, naogół są odporniejsze na porażenie mączniakiem dębowym, niż gatunki europejskie.

Mojem zdaniem, rosa mączna na dębach w Europie stanowi tylko pewien gatunek biologiczny wśród innych licznych, niedosta-

---

[1]) Stwierdziła to p. Z. Zweigbaumówna, asystentka Zakładu Fitopatologicznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, na materjale, pochodzącym ze Skierniewic.

[2]) Do chwili ustalenia nazwy, stadjum konidjalne w Rosji nosiło nazwę *Oidium dubium* Jacz., we Francji *Oidium alphitoides* Griff. et Maubl.; otocznie: *Microsphaera alphitoides* Pr. et Maubl., *Microsphaera extensa* Cooke et Peck. etc.

[3]) Neger, F. W. Der Eichenmehltau. Nat. Zeitschr. f. Forst und Landwirtsch. XII. 1915.

tecznie jeszcze zbadanych gatunków, pochodzących od wspólnego, zarówno dla Europy, jak i dla Ameryki, morfologicznie jedynego gatunku — *Microsphaera alni*.

Ostatni gatunek, podobnie jak inna rosa mączna — *Phyllactinia corylea* Karst., pospolita również na dębach w Europie południowej i w Ameryce północnej, notowany jest w Europie na przeszło 30-u żywicielach, należących do najrozmaitszych rodzin. (W Ameryce liczba żywicieli obu gatunków mączniaków wynosi nie mniejszą cyfrę).

Zakażenie liści jeżyny mączniakiem dębowym, które się udało Negerowi z wynikiem dodatnim, świadczy o tem, że jest to gatunek pod względem biologicznym nieustalony, że tak powiem nowy, który w Europie zachodniej i na Kaukazie również przystosowuje się do dwóch, co prawda pokrewnych dębowi, żywicieli, a mianowicie kasztana jadalnego i buka [1]). Najprawdopodobniej rosa mączna na dębie, która, jak już nadmieniłem, notowana była jeszcze w r. 1878 w Portugalji, nie jest wcale gatunkiem, zawleczonym z Ameryki, lecz powstała jako odmiana *Microsphaerae alni*, powoli przystosowując się do dębów w południowych obszarach Europy. Możliwe, że na południu Europy znajdowało się kilka ośrodków rozwoju tej formy, bo właściwie np. na Kaukazie rosa mączna na dębach znana jest mniej więcej od r. 1893.

Raptowne pojawienie się mączniaka dębowego w Europie i rozpowszechnienie się jego masowe w bardzo krótkim czasie nie może przeczyć poglądowi, że grzyb ten, wcześniej niż to wskazują daty jego zauważenia, przenikał z południa na północ, ale występował w tak nieznacznej liczbie, że mógł być łatwo przeoczony.'

Fakty raptownego, epidemicznego występowania mączniaków co prawda w obrębie bardzo małych terenów, są w literaturze notowane, np. Palla[2]) podaje ciekawy fakt raptownego, masowego pojawienia się mączniaka *Phyllactinia corylea* na berberysie w Austrji, w okolicy Mixnitz; naogół mączniak ten na berberysie występuje bardzo rzadko. Na kaukaskiem wybrzeżu Czarnego morza w r. 1915 zauważyłem w okolicach Suchumu epidemiczne występowanie mączniaka *Oidium Passerini* A. Bert. na wiśni wawrzynolistnej — *Prunus Laurocerasus L.* W latach następnych (1916 — 1920) grzyb ten w tejże miejscowości nie pojawił się; tylko w r. 1917 w nieznacznej liczbie znaleziony został w okolicy Batumu. Odpowiednie warunki meteorologiczne oraz mniej więcej nieprzerwany zasiąg żywicieli

---

[1]) Na Kaukazie znajdowałem mączniaka dębowego na skarłowaciałym buku wysokogórskim (na wysokości mniej więcej 2000 metrów nad poz. morza) w miejscach niedostępnych, dzikich, gdzie zawleczenie grzyba co najmniej jest wątpliwe.

[2]) Palla, Über die Gattung Phyllactinia Ber. d. Bot. Ges. XVII 1899 p. 64.

niezawodnie odgrywają pierwszorzędną rolę w okresach masowego i daleko sięgającego terenowo epidemicznego pasorzytowania grzybów. Po okresie wzmożonej zjadliwości czyli wirulencji pasorzyta następuje osłabienie jego wskutek naturalnego uodporniania się żywicieli, a jednocześnie następuje powolne przystosowywanie się do poszczególnych odmian.

Doświadczenia Kliki[1]) wykazały przystosowanie się mączniaka dębowego, a więc powstawanie trwałych odmian biologicznych grzyba w okresie pasorzytowania, np. na odmianach ogrodowych dębu szypułkowego (*Quercus pedunculata* Ehrh.).

Pojawienie się ostatniemi czasy otoczni mączniaka na dębie Klika przypisuje wpływom suszy, która panowała w latach 1920 — 1921 w Europie. Susza, zdaniem jego, wywołała obniżenie wartości odżywczej podłoża, wzgl. liści dębu, stymulując tworzenie się otoczni. Według prof. Raciborskiego i Klebsa otocznie mączniaków należą do form „głodowych", występujących w końcu wegetacji; dowodem tego mogą być otocznie mączniaka na dębie, zebrane w okolicach Skierniewic, które wystąpiły tylko na częściach liści zupełnie uschniętych, pozbawionych ciałek zieleni, a więc zupełnie bezwartościowych jako materjał odżywczy dla pasorzytniczego stadjum konidjalnego. W przeważnej większości wypadków otocznie znajdowano właśnie w końcowym okresie wegetacji: w okolicach Skierniewic 26.X (W. Siemaszko), oraz 3.XI (Z. Zweigbaumówna), w Niemczech 9.X (Dr. Behrens), we Francji — nawet w końcu grudnia — 30.XII (Arnaud i Foex.). Możliwe jest, że otocznie mączniaka na dębie występowały w Europie środkowej i dawniej, zostały jednak przeoczone, ponieważ nie zwrócono należytej uwagi na dęby w końcu okresu wegetacyjnego.

Zakład Fitopatologiczny Szkoły Głównej
Gospodarstwa Wiejskiego.
Skierniewice, w listopadzie 1923 r.

Inż. JAN TOEPFER.

O ściółce leśnej kilka uwag.

Kto ma w sąsiedztwie lasy włościańskie lub gminne, może przypatrzeć się rozlicznym czynnościom gospodarczym, ktore dużo po-

[1]) Klika. Einige Bemerkungen über Biologie des Mehltaus. Annales Mycol. XX, 1922.

zostawiają do życzenia, a nierzadko wywołują wprost oburzenie, stojąc w sprzeczności z najelementarniejszemi zasadami hodowli lasu i pielęgnowania gleby.

Do takich szkodliwych poczynań zaliczyć można grabienie ściółki, i nie wiem, czy znajduje się jaki szczęśliwy zakątek kraju naszego, gdzieby zwyczaj ten nie był znany, a co gorsza praktykowany. Szczególnie w górach, gdzie gleba jest silnie narażona na działanie spływającej wody, lub też na glebach piasczystych, i tak mało urodzajnych, szkody w ten sposób wyrządzone mogą poważnie zagrażać dalszej egzystencji lasu.

Przykry to zaiste widok patrzeć na pilnie uwijających się „poczciwych kmiotków", gromadzących jesienną porą opadłe igliwie w małych, skarłowaciałych, silnie przerzedzonych laskach sosnowych, i tak ledwie trzymających się przy życiu na eksponowanych w dodatku wydmach piasczystych.

Chociaż skutki tej „nadzwyczajnej zapobiegliwości" są nam aż nadto dobrze wiadome, pragnę jednak z punktu naukowego sprawę tę w krótkości rozpatrzeć i w świetle cyfr przedstawić, jakie straty las, względnie gleba przez to ponosi, dalej — kiedy użytkowanie jest więcej, a kiedy mniej szkodliwe, w końcu, jakie czynniki należy uwzględnić w wypadkach, gdy użytkowanie jest nieuniknione.

Zacznijmy od tego momentu, kiedy liście po ukończeniu swej czynności asymilacyjnej, co następuje w jesieni, tj. po dokonanym rozkładzie chlorofilu, przybierają żółtą, następnie brunatną barwę i odłączają się od drzewa macierzystego.

Stajemy zaraz na zasadniczym punkcie, co się stało z solami organicznemi i nieorganicznemi, nagromadzonemi w ciągu okresu asymilacyjnego, to bowiem pytanie jest osią naszych rozpatrywań, i tylko analiza chemiczna dostarczyć nam może wyjaśnień, jaki los spotkał te związki, zawarte w liściach.

Gdyby sole te wraz z liśćmi odłączyły się od drzewa, straty byłyby dla niego wprost nieobliczalne, a cały proces asymilacyjny nie odpowiedziałby swemu istotnemu zadaniu.

Przyroda nie zna celów chybionych — tak też i w tym wypadku kwestję tę umiała trafnie rozwiązać, troszcząc się o cenne składniki pokarmowe, co czyni w ten sposób, że przed opadem liścia wycofuje je w strzałę i konary drzewa, gdzie zmagazynowane pozostają do następnego okresu wegetacyjnego. Nie wszystkie jednak składniki pokarmowe odbywają tę bądź co bądź nadzwyczaj ciekawą wędrówkę, bo byłoby to bezcelową, a może i szkodliwą czynnością, jeno najcenniejsze, najtrudniejsze do zdobycia, a w dodatku znajdujące się w glebie w niedużej stosunkowo ilości.

Do tych wracających w drzewo macierzyste składników zaliczamy: fosfor, potas, węglowodany w postaci skrobi cukru i białka, dlatego też opadłe liście nie przedstawiają zbyt wielkiej wartości jako nawóz.

Natomiast liście, uschłe gałęzie i opadła kora wykazują pewien nadmiar kwasu krzemowego ($Si(OH)_4$) i wapnia; ten ostatni w niektórych wypadkach, o czem mowa będzie poniżej, odgrywa ważną rolę w procesach glebotwórczych z wielkim pożytkiem dla lasu.

Co się tyczy liści uschłych w lesie skutkiem posuchy, rzecz przedstawia się o tyle odmiennie, że wykazują one większą zawartość fosforu i białka, natomiast odnośnie potasu zachowują się tak samo. Nawiasem wspomnieć należy, że liście takie nie opadaią w jesieni, lecz przez zimę trzymają się na drzewach.

Wracając do liści normalnie uschłych — nie można powiedzieć, aby one zupełnie pozbawione były fosforu, potasu i węglowodanów, lecz ilość ich jest w porównaniu z liśćmi z okresu wegetacyjnego o wiele mniejsza. Biorąc jednak pod uwagę te masy, jakie rok rocznie opadają, dochodzimy do poważnych strat, usuwając sciółkę z lasu, jak to zaraz w świetle cyfr postaram się wykazać.

Aby mieć pojęcie o ilości opadłego liścia, podaję kilka dat.[1])

Przeciętny opad roczny w lesie bukowym na 1 ha, obliczony w stanie suchym, wynosi:

Wiek	kg
30—60 lat	4182
60—90 „	4094
ponad 90 „	4044

Zapas ściółki w normalnym drzewostanie bukowym na 1 ha:

w 1 roku	4107	kg
po 3 latach	8160	„
po 6 „	8469	„

Podczas, gdy pierwsze zestawienie daje nam jedynie obraz ilości opadu, to z drugiego możemy wyciągnąć pewne praktyczne wskazówki.

A więc przedewszystkiem widzimy, że po 3 latach mamy dwa razy więcej ściółki w lesie, dalej, że do jej rozkładu potrzeba 3 lat, skutkiem czego użytkowanie w 6 cio letnim obrocie nie powinno być większe, aniżeli w 3 letnim.

---

[1]) Schröder: Land. Versuchsstation Band XXVII.

A teraz przypatrzmy się, jaka ilość soli mineralnych znajduje się w ściółce z jednego roku na 1 ha, a jaka jest potrzebna do wyprodukowania masy drzewnej w tym samym czasie i na tej samej powierzchni. [1])

	buk	świerk	sosna
produkcja masy drzewnej	29.6	22.56	16.54
ściółka z 1 roku....	185.54	135.92	46.52
	kilogramów		

Już cyfry powyższe dostarczają nam dostatecznego wyjaśnienia dla zjawiska ogólnie znanego, że drzewostany, w których grabi się ściółkę, nie wykazują zadawalającego przyrostu, gdyż przez jednoroczne użytkowanie ściółki traci las tyle soli mineralnych, ileby wystarczyło do wyprodukowania masy drzewnej dla buka i świerka na lat 6, dla sosny zaś na lat 3.

Porównajmy dla całkowitej ilustracji duże parcele lasu; w jednej ściółka pozostaje nietknięta, w drugiej zaś grabiono ją.

	K	Ca O	Mg O	$Si(OH_4)$	$P_2 O_5$	$H_2 SO_4$
Las bukowy normalnie zwarty, parcela 1 ha, ściółka, gleba, podglebie.......	5474	4210	1264	1 363	5417	2220
Grabiono ściółkę......	3810	2857	337	1 460	4832	1648
Zatem ubytek.......	—1665	—1353	—927	+103	—585	—572
	kilogramów					

Podczas gdy rolnik po uprzątnięciu zbiorów dostarcza glebie w formie nawozów spotrzebowane w ciągu roku sole mineralne, to leśnik już przez samo użytkowanie masy drzewnej naraża glebę na stratę, wziąwszy jednak pod uwagę długoletność drzew, a ponadto stosunkowo małe wymagania co do ilości pokarmu (pole pszeniczne potrzebuje 6 razy tyle, kartofle 9 razy tyle w porównaniu z lasem bukowym w ciągu jednego roku), można przyjąć — co zdaje się być zupełnie uzasadnione, — że strata z biegiem lat w drodze wietrzenia będzie wyrównana. Jeżeli jednak oprócz masy drzewnej wywozi się ściółkę, to prędzej lub później musi nastąpić zaburzenie równowagi w glebie, co nazewnątrz ujawnia się przez specyficzny habitus lasu.

[1]) Ebermayer: Die gesamte Lehre der Waldstreu.

Nie ruszając zaś ściółki, pozostawiamy glebie znaczną ilość cennych składników pokarmowych, które las kiedyś znowu skonsumuje, ponieważ jednak proces ten odbywa się w powolnem tempie, zatem dopiero następna generacja może z nich korzystać, mniej więcej w okresie pierwszej młodości, a więc w okresie, w którym najwięcej konsumuje i jak największe stawia wymagania w stosunku do gleby.

W ten sposób las sam sobie wystarcza i nie wymaga od nas zbytnich zabiegów, ale też użytkowanie musi być racjonalnie prowadzone, w przeciwnym razie wchodzi las w stan choroby, z której trudno go potem wydobyć.

Jeżeli nawet w pierwszych latach użytkowania ściółki nie widać żadnych zmian w lesie, to nie należy zapominać, że drzewa, nie mając pokarmu w górnych poziomach, sięgają korzeniami głębiej, a skoro i niższe poziomy wyczerpią, wtedy już doprowadzają glebę do zupełnego wyjałowienia.

Stopień szkodliwości wynikłej przez grabienie ściółki nie jest naturalnie wszędzie jednakowy, lecz zależy od rozlicznych czynników, które podnieść należy. Zacznijmy od najważniejszego, jakim jest gleba.

Tu decyduje przedewszystkiem zawartość wapnia, a to dlatego, że drzewa stosunkowo w dużej ilości go spotrzebowują, to też gleby ubogie w wapień, wymagają szczególnej ochrony, bo opadłe liście, jak to na wstępie zaznaczyłem, wykazują pewien nadmiar wapnia, który z liśćmi uschłemi powraca do gleby.

Do gleb ubogich w wapień zaliczamy: granit, gneis i porfir, do gleb obfitujących w wapień: bazalt, margiel i piaskowiec z lepiszczem wapiennem.

Wzniesienie ponad poziom morza, wystawa, konfiguracja terenu są również ważnemi czynnikami, których nie można pominąć.

W okolicach górzystych, gdzie gleba jest silnie narażona na wymycie przez szybko spływającą wodę, skutki dochodzą do katastrofalnych rozmiarów, unoszą bowiem i tak stosunkowo cienką warstwę gleby, pozostawiają nagą skałę macierzystą; kras jest klasycznym przykładem tej destrukcyjnej działalności wody.

Na równinach natomiast wystawa jest przedewszystkiem do uwzględnienia, południowe np. partje lasu, w dodatku nie osłonięte narażone na działanie suchych wiatrów, cierpią nader dotkliwie, gleba bowiem pozbawiona światła wysycha szybko, a próchnica pozbawiona wilgoci doznaje przerwy w rozkładzie.

Również i wiek drzewostanu odgrywa ważną rolę; młodniki spotrzebowując więcej pokarmu nie powinny być grabione, nato-

miast dla drągowin i starych drzewostanów jest to trochę mniej szkodliwe.

W końcu i sam system gospodarstwa jest czynnikiem, którego nie można lekceważyć: lasy wysokopienne z długą koleją rębną są mniej narażone, niż np. odroślowe lub połączone.

Chociaż następstwa grabienia ściółki są nam aż nadto dobrze znane i nic nowego w tej materji nie powiedziałem, pragnąłem jednak tę sprawę starą, a jednak zawsze aktualną, ponownie poruszyć, bo usus ten prawie wszędzie spotykałem od Karpat począwszy aż hen daleko po ziemię litewską, dokąd mnie zawierucha wojenna zagnała.

Pocieszyć się jednak możemy, że ten dziwoląg z każdym rokiem zanika; w lasach porządnie utrzymanych należy już chyba do tradycji, a ogranicza się głównie do lasów włościan, którzy żółwim krokiem, jak zresztą na każdem polu, posuwają się naprzód.

Do skreślenia tych kilku luźnych uwag z zakresu pielęgnacji gleby, o której słusznie powiada König: „Bez pielęgnowania gleby nie może być mowy o ciągłości gospodarstwa leśnego“—popchnęła mnie daleko idąca nieświadomość, spotykana u właścicieli małych obszarów leśnych, z którymi bezpośrednio sąsiaduję, jednak uważam, że obowiązkiem naszym jest ten zakorzeniony z dziada—pradziada zwyczaj w miarę możności i sił tępić.

JÓZEF KOSTYRKO.

Lasy i leśnictwo w Finlandji.

Ze szczególnem uwzględnieniem lasów państwowych.

Finlandja zajmuje w Europie trzecie miejsce pod względem obszaru lasów, drugie pod względem lesistości. Lasy tego kraju, wliczając w nie obszary błot słabo zalesionych (do 9,9%), obejmują powierzchnię 17.372.000 ha; suche, produktywne gleby leśne obejmują tylko 15.201.219 ha. Biorąc za podstawę ostatnią powierzchnię, lesistość kraju oblicza się na 42%, na 1 zaś mieszkańca przypada 4,9 ha lasu. Odsetek lesistości nabiera właściwego oświetlenia, kiedy go się zestawi z odsetkiem ziemi uprawnej, wynoszącym 9,2% i 48,8% nieużytków zupełnych, skał i wód. Jest to więc kraj par excellence leśny.

Lasy Finlandji składają się przeważnie z sosny i świerku, jako gatunków, tworzących drzewostany czyste i mieszane wzajemnie

oraz z innemi gatunkami liściastemi, jak brzozą i osiką na północy, z olszą, a zwłaszcza dębem i innemi liściastemi twardemi w bardzo niewielkiej ilości na południu. Sosna występuje od południowego wybrzeża aż po 66° szer. półn., osiągając w miarę posuwania się na północ mniejsze wymiary (na 66° sz. pn. przeciętna wysokość 100-letnich drzew wynosi 18,4 m; w granicach 64° — 68° sz. pn. zamożność drzewostanu sosnowego I ej bonitacji o pełnem zwarciu wynosi 284 m^3 na 1 ha — według tablic Blomqvist'a); świerk ustępuje nieco sośnie w zajmowanym obszarze, idzie jednak nieco dalej na północ — po 67° sz. pn. (przeciętna wysokość drzewa tego gatunku w wieku 100 lat wynosi w północnej granicy zasiąga 18,1 m). Z gatunków liściastych drzewostany czyste tworzy brzoza (Betula verrucosa i odorata), idąc daleko na północ; na południe spotykać można niewielkie kępowe drzewostany z dębu (Quercus pedunculata), który dawniej o wiele znaczniejsze zajmował obszary.

Duża obfitość lasów łączy się, jak zwykle, ze stosunkowo znacznem ich wyniszczeniem, do czego przyczynia się niezwykle wysoka konsumpcja drewna (w określonych miejscowościach oznaczano ją na 19,7 m^3 rocznie na głowę) oraz istniejąca jeszcze ciągle tendencja zamiany gruntów leśnych na rolne; to też w okolicach dworów i wsi lasy w dużej mierze są wyczerpane; to samo można powiedzieć o południowej części kraju w stosunku do północnej.

Podział lasów fińskich według kategorji własności przedstawia się, jak następuje: do państwa należy 12.516.398 ha gruntów zwanych leśnemi, w tem jednak tylko 5.695.850 ha suchych lasów produktywnych, na pozostałą zaś powierzchnię składają się pola uprawne, łąki, błota, inne nieużytki oraz wody; opierając się więc na liczbie ostatniej lasy państwowe stanowią 38% całości lasów państwa. Lasy innych kategoryj w ogólnej liczbie 9.786.222 ha w przeważającej mierze należą do osób prywatnych (około 8.700.000 ha), pozatem zaś do stowarzyszeń przemysłu drzewnego, gmin wyznaniowych, miasteczek i wsi. Mimo wspomnianego wyżej wyniszczenia lasy niepaństwowe do roku 1921 nie podlegały prawie żadnym ograniczeniom w gospodarce.

Ustawa z roku 1921 reguluje podstawy gospodarstwa w lasach prywatnych, wprowadza ścisłą rejestrację cięć i sprzedaży drewna oraz obowiązek zalesień, a dla lasów gmin wyznaniowych i komunalnych przepisuje określone plany gospodarcze i poddaje je pod nadzór państwowej administracji. Lasy prywatne i innych kategoryj niepaństwowe położone są w wielokrotnie lepszych warunkach komunikacyjnych (przeważnie w południowej części kraju), one też, również ze względu na przeważne obszary jakie zajmują, pierwsze mają miejsce w produkcji drewna.

Przypatrzmy się zewnętrznym efektom produkcji lasów fińskich. Rozpatrując bilans handlowy Finlandji z lat ostatnich, z łatwością skonstatować można, że w rachunku wywozowym tego kraju wartość wywożonego drewna stanowi 70% wartości całego wywozu. Anglja, Belgja, Holandja, Francja, Niemcy, Hiszpanja, Danja są już stałymi odbiorcami fińskiego drewna.

Kształtowanie się eksportu w ciągu ostatnich lat kilkudziesięciu oświetla przy wejrzeniu w szczegółowe pozycje zmieniający się stan gospodarczy lasów fińskich. Pomijając wybitne zwiększanie liczb, świadczących o podnoszeniu się produkcji, podnieść trzeba przenoszenie się środka ciężkości z drewna nieobrobionego, jako materjału wywozowego, na drewno przerobione, wyroby i przetwory drzewne.

Intensyfikację w tym kierunku gospodarki drzewnej znamionują liczby, dotyczące przemysłu drzewnego i drzewno-przetwórczego. W roku 1870 było 132 tartaki, w 1911 — 564; produkcja tych zakładów wynosiła w 1885 roku 957.000 m³, w 1911 — 3.741.000 m³. W roku 1885 było 11 fabryk masy drzewnej, 1 fabryka celulozy i 8 papierni, podczas gdy w 1912 roku 45 fabryk masy drzewnej, 17 fabryk celulozy i 26 papierni; produkcja tych zakładów wynosiła w 1884 roku 16.000 ton masy drzewnej, 380 ton celulozy i 16 200 ton papieru, podczas gdy w roku 1911 dotyczące liczby wynosiły: 168 800 ton, 118.300 ton i 149.500 ton. Eksport drewna, materjałów i przetworów drzewnych Finlandji dawniej i w czasach ostatnich wyraża się w następujących liczbach: w r. 1885: drewna—2.280.000 m³, w tem tartego 1.490.000 m³, wyrobów drzewnych 460.000 kg, masy drzewnej 5.700 ton, papieru 13.900 ton, celulozy nie wywożono; w roku 1919: drewna 3 640 000 m³, w tem tartego 2.700.000 m³, wyrobów drzewnych 13.890.000 kg, 51.670 ton masy drzewnej, 70.900 ton celulozy i 43 500 ton papieru. Jeżeli całą ilość drewna, wyrobów i przetworów drzewnych wywożonych przed wojną, przeliczyć na drewno krągłe, otrzyma się w liczbie okrągłej 9½ miljona m³, która to liczba wobec 17 miljonów m³ eksportowanego drewna przedwojennej Rosji i 15 miljonów m³ Szwecji, — stawia Finlandję jako kraj eksportujący drewno na trzeciem miejscu w Europie. Obecnie Rosja jeszczcze w bardzo małej mierze wchodzi w tym względzie w rachubę, wywóz Finlandji się zwiększył, to też jest ona obecnie jedynym krajem w Europie, który ilością wywożonego drewna zbliża się do Szwecji i poważnie z tym krajem konkuruje na europejskich rynkach zbytu.

Jednak lasów fińskich i ich produkcji nie można uważać za całkowicie wyzyskane. Przeciwnie, trudne częstokroć warunki komunikacyjne powodują, że lasy te, zwłaszcza dotyczy to lasów państwo-

wych, dają obecnie tylko część tego, coby dawać mogły. Zapas drewna lasów państwowych oblicza się na 361 miljonów m³, z czego około 100 miljonów przypada na drzewa o średnicy ponad 25 cm. Tymczasem roczna produkcja tych lasów wynosi w ostatnich latach około 2,5 milj. m³ (w 1911 — 2.442.500 m³, w 1917 — 2.850.000 m³, w 1920 — 19.700.000 m³, w 1921 — 3.500.000 m³, podczas gdy w latach $18^{65}/_{69}$ przeciętnie 141.490 m³). Liczba z ostatniego roku (1921) daje 0,65 m³ z 1 ha lasu produktywnego, podczas gdy przyrost roczny obliczany jest na 0,8 — 1,5 m³ na 1 ha; w ten sposób corocznie pozostawia się na pniu około $^1/_3$ — $^1/_2$ rocznego przyrostu, o tyle zwiększając zapas drewna (1 — 2 milj. m³). Liczby ostatnie pozwalają stawiać perspektywy przed gospodarstwem drzewnem Finlandji na przyszłość, po rozbudowie środków komunikacyjnych.

Od liczb, przedstawiających końcowe wyniki gospodarki w lasach fińskich, przejdźmy do samej administracji temi lasami i gospodarki w nich.

Stosowana do niedawna polityka wolności gospodarczej w stosunku do lasów prywatnych jest powodem braku szczegółowych dat, dotyczących tych lasów. Bardzo natomiast dobrze postawiona i dokładna jest statystyka lasów państwowych.

Naczelna organizacja władz leśnych w Finlandjiześrodkowuje się w Głównym Urzędzie Leśnym. Dzieli się on na dwie sekcje: administracji lasów państwowych (Dyrekcja Lasów Państwowych) i nadzoru oraz kontroli lasów niepaństwowych; obydwie sekcje posiadają wspólny sekretarjat, kasę oraz biuro statystyki. Sekcje dzielą się na wydziały. Pierwsza obejmuje: wydział urządzenia lasów, handlowy, meljoracyjno - komunikacyjny i eksploatacyjny. Druga sekcja zawiera: urząd kontroli nad lasami prywatnemi, w którego zakresie leży również szkolnictwo leśne, i urząd nadzoru nad lasami gminnemi i kościelnemi, zajmujący się opracowywaniem planów gospodarczych, wymaganych przez ustawę dla tych lasów, oraz czuwający nad ich wykonywaniem. W podwładnych urzędowi centralnemu czterech urzędach gubernjalnych utrzymana jest łączność między administracją lasów państwowych a nadzorem lasów innych kategoryj. W każdej gubernji są 2 — 3 inspekcje (ogółem 10), a każdej z inspekcyj podlega 7—10 leśnych jednostek administracyjnych (ogółem 95 rewirów). Miejscowa administracja leśna składa się ze 160 funkcjonarjuszów gospodarczych (leśniczych rewirowych), 30—50 nadetatowych pomocników eksploatacyjnych i około 1000 strażników leśnych.

Lasy państwowe Finlandji, które stanem gospodarczym przodują w gospodarce leśnej kraju, około 40 lat temu obejmowały obszar o wiele większy, a mianowicie 7.940.000 ha. Obszar ten do roku

1900 spadł na 5.034.392 ha na skutek intensywnej w owym czasie kolonizacji kraju i zamiany lasów na rolę. Poczynając jednak od 1900 roku polityka gospodarcza państwa w tym zakresie idzie w kierunku powiększenia obszarów lasów państwowych przez zakupno nowych terenów leśnych, zwłaszcza na południu kraju, oraz w kierunku utrwalenia stanu posiadania przez tworzenie częściowych rezerwatów, t. j. obszarów leśnych, w których osiedlanie się jest ustawowo wzbronione (do roku 1911 — 1348425 ha). Pozatem w ciągu ostatnich dwudziestu lat gospodarka w lasach państwowych zmierza w kierunku większej intensywności. Od dawnego systemu sprzedaży drzew na pniu przechodzi się do eksploatacji we własnym zarządzie, od sprzedaży z wolnej ręki do systemu przetargów, od zbywania drewna krągłego do przeróbki na materjały tarte i oprawne. Obecnie lasy państwowe pokrywają całkowite zapotrzebowanie na paliwo administracji kolejowej, jak również zaopatrują ją we wszystkie potrzebne materjały tarte, w podkłady kolejowe, słupy telegraficzne i t. d. Dwa duże tartaki państwowe we wschodniej części kraju o produkcji rocznej około 60.000 m^3 materjału tartego i 65 000 m^3 ciętego opału pracują w znacznej części dla kolei państwowych. Od roku 1922 czynny jest duży tartak 6-o trakowy zbudowany nad północną częścią zatoki Botnickiej, który ma za zadanie produkcję materjału tartego eksportowego; projektowane jest dwukrotne rozszerzenie tego zakładu dla zwiększenia w dwójnasób jego produkcji (120.000 m^3). Rozwinięcie własnego przemysłu przetwórczego pozwala państwu na uchronienie się od braku zbytu na drewno w oddalonych lasach północnych. Poza własnemi tartakami przeróbką drewna z lasów państwowych zajmują się i tartaki prywatne, i to w coraz większej mierze (w roku 1899 tylko 8% przerobionego na tartakach drewna przypadało na lasy państwowe, a w roku 1911 już 29%).

Budżet lasów państwowych w latach 1861 — 1920 przedstawia się, jak następuje:

Okres	Dochody w tysiącach marek fińskich	Wydatki w tysiącach marek fińskich	Różnica w 1000 m. f.
1861—1865	266	396	130
1871—1675	1.095	463	604
1881—1885	1.122	711	411
1891—1895	2.264	840	1.424
1901—1905	4.945	1.327	3.618
1911—1915	14.090	5.528	8.562
1916	21·496	14.232	7.264
1917	44.956	35.315	9.641
19 8	30.110	19 822	10 288
1919	66.360	32.629	33.731
1920	130.626	64.047	66.579

W budżecie powyższym, który wykazuje stałą tendencję ku zwiększaniu czystego zysku, należałoby uwzględnić, że w wydatkach zamieszczone są takie pozycje, jak: oświata leśna, zakupno nowych posiadłości leśnych, doświadczalnictwo leśne, nadzór nad lasami gminnemi i kościelnemi. Jeżeliby się wydzieliło te wydatki, możnaby dopiero zorjentować się na podstawie uzyskanych liczb co do rentowności państwowych lasów fińskich. W rezultacie wielokrotnych inspekcyj w roku 1920 wyprowadzono sumę 14,23 marek jako czysty zysk z 1 ha produktywnego lasu przeciętnie w całym kraju, a w granicach 98,30 marek i 2,49 marek w krańcowych wypadkach.

Prowadzenie gospodarstwa w lasach państwowych odbywa się na podstawie planów, układanych na lat 10; etat oblicza się na podstawie ustosunkowania klas wieku i stanu lasu.

Cięcia zakładane są przeważnie w drzewostanach, które przekroczyły wiek rębności, w drzewostanach uszkodzonych przez pożary lub które z jakichkolwiek względów mają być odnowione. Sposób gospodarstwa jest zależny od miejscowych warunków przyrodniczych i komunikacyjnych. Odnowienie następuje z samosiewu, któremu dopomaga się przez przygotowanie gleby oraz uzupełnia podsiewami. Poważną jest akcja meljoracji nieużytków błotnych, z których około 2 milj. są określone jako nadające się do zalesienia (od 1910 roku skanalizowano 31.000 ha). Jakkolwiek budowa dróg komunikacyjnych jest poważnem zadaniem administracji leśnej, jednak praca w tym dziale idzie głównie nie w kierunku dróg lądowych, lecz ulepszania i rozszerzania spławu, który za wyjątkiem centrum Finlandji jest najpowszechniejszym i najpraktyczniejszym środkiem transportowym; w środkowej Finlandji istnieje specjalna leśna kolej żelazna.

Dla uzupełnienia wiadomości o stanie leśnictwa w Finlandji należy wspomnieć, że od roku 1917 przez utworzenie Państwowego Zakładu Doświadczalnictwa Leśnego zapoczątkowano pracę na tem polu. Od roku 1862 istnieje zakład naukowy leśny w Evois. Ruch zawodowy grupuje się w Fińskim Związku Leśników, wydającym od roku 1911 miesięcznik „Wiadomości F. Zw. Leśników“.

(Źródła: M. Endres — Forstpolitik 1922, Finland str. 687 — 694. M. Montariol — Les forêts de l'Etat finlandais. Revue des Eaux et Forêts, № 5, 1923 str. 212 — 217. M. Maass — Erfarenhetstabeller för tallen. Skogsvardsföreningens Tidskrift № 12 — 1911 — str. 401).

Wykaz cen drewna i przetworów drzewnych

zebrany przez Departament Leśnictwa.

Grudzień 1923 r.

Gdzie nie podana nazwa pieniądza — ceny w tysiącach marek polskich.

1) Ceny w Okręgach Wileńskim, Białowieskim i Łuckim loco wagon stacji załadowania.

		od 1 do 15 grudnia
Bloki sosnowe średnicy do 24 cm.	za 1 m³	12 szyl.
Bloki sosnowe średnicy 24—30 cm	„	18 szyl.
Bloki sosnowe średnicy po nad 30 cm . . .	„	20 szyl.
Drewno kopalniane . .	„	6—8 szyl.
„ papiernicze . .	za 1 mp	1,3 dolara
Bloczki osikowe zapałkowe	za 1 m³	16.000— 20.000
Słupy telegraficzne sosnowe	„	13.000— 16.000
Słupy telegraficzne dębowe	„	19.000— 21.000
Kloce klonowe	„	15.000— 18 000
„ brzozowe	„	7.000— 10.000
„ grabowe	„	13 000— 16.000
„ jesionowe	„	16 000— 20.000
„ brzostowe i wiązowe.	„	15.000— 19.000
„ dębowe zwykłe . .	„	15.000— 18 000
„ „ stolarskie .	„	24 000— 28.000
„ „ eksportowe.	„	32.000— 35.000
„ „ fornirowe .	„	44.000— 47.000
Podkłady sosnowe . . .	za 1 szt.	3—3½ szyl.
Slipry sosnowe	„	7—7½ szyl.
Bale sosnowe obrzynane angielskie	za 1 m³	40.000— 42.000
Bale świerkowe do Francji	„	30.000— 35.000
Deski sosnowe nieobrzynane stolarskie . .	„	14.000— 30.000
Deski sosnowe obrzynane ciesielskie	„	16 000— 25.000
Deski sosnowe skrzynkowe	„	20.000— 25.000
Deski dębowe stolarskie eksportowe	„	60.000— 65.000
Deski dębowe w średnim gatunku	„	30.000— 35.000
Plansony dębowe . . .	„	—
Klepka dębowa niemeńska	za 1 kopę	240.000—250 000
Drewno opałowe mieszane	za 10.000 kg.	55.000— 60.000

2) Bydgoszcz. 11/XII.1923 r.

Franco wagon stacji załadowania.

Kloce sosnowe	za 1 m³	16.000 000 mk.
„ dębowe	„	21—22.000.000 „
Deski sosnowe stolarskie	„	45.000.000 „
„ „ ciesielskie	„	35—38.000.000 „
Dębowy materjał tarty stolarski . .	„	60.000.000 „
„ „ „ budulcowy .	„	50.000.000 „

3) Gdańsk 3/XII.1923 r.

Kloce dębowe stolarskie f-co Gdańsk.	za 1 m³	3—10—4 Ł
Bale sosnowe angielskie 3″×7—8″ cif Londyn	za 1 standart	19 Ł
Bale sosnowe angielskie 3″×9″ cif Londyn	„	20 Ł
Bale sosnowe wyborowe 2″, 2½″× ×7—8″ cif Londyn	„	25 Ł
Ślipry sosnowe f-co Gdańsk	za 1 sztukę	8¾—9 szyl.
Podkłady sosnowe f-co Gdańsk . .	„	4 szyl.

4) Hajnówka 4/XII.1923 r.

Alkohol surowy 90%	za 1 tonę	42 Ł
Octan wapnia 80%	„	14½ Ł
Aceton techniczny.	„	84 Ł

5) Żywiec.

Ceny w okresie od 18 listopada do 1 grudnia 1923 r. bez opakowania franco wagon Węgierska Górka.

Węgiel bukowy retortowy	za 100 kg	6 fr. szw.
Spirytus drzewny 94% z acetonem do 25% . .	„	120 „ „
„ „ 97% „ 4—5% . .	„	130 „ „
„ „ 99% „ do 1% . .	„	140 „ „
Octan wapnia 80% kwasu octowego	„	35 „ „
Smoła drzewna płynna bukowa	„	8 „ „
„ „ twarda „	„	16 „ „
Ocet drzewny bukowy	„	8 „ „

6) Zarząd Okręgowy Lasów Panstwowych w Łucku.

Licytacja 5/XII.1923 r.

Kloce dębowe.	10 km od st kol.	za 1 m³	41 fr. szw.
Kloce sosnowe	2 km „ „	„	23—25 „ „
„ „	10 km „ „	„	21 „ „
Belki „	loco stacja	„	55 „ „
Tymbry „	„	„	55 „ „
Podkłady sosnowe pojedyńcze	„	za 1 sztukę	4.25—8.10 „ „
Podkłady sosnowe podwójne	„	„	7.50—8.10 „ „
Drewno opałowe mieszane	„	za 1 mp	4.20 „ „

Ze spraw oświatowych.

Spis wykładów na Oddziale leśnym Wydziału rolniczo-leśnego Politechniki Lwowskiej w półroczu zimowem r. ak. 1923/24.

Rok I. Elementy wyższej matematyki (3 g wykł. i ćw): Włodzimierz Kowalski, wykładający. — Repetytorjum matematyki elementarnej (3 g. wykł.): Dr. Włodzimierz Stożek, prof. nadzw. — Geometrja wykreślna (2 g. wykł.): Józef Wróblewski, wykł. — Rysunki z geometrji wykreślnej (4 g): Tenże. — Fizyka (3 g. wykł.): Dr. Tadeusz Malarski, zast. prof. — Chemja ogólna (5 g. wykł.): Dr. Edward Sucharda, prof. nadzw. — Botanika ogólna (3 g. wykł. i 2 g ćw.): Helena Krzemieniewska, zast. prof. — Zoologja z uwzględnieniem szkodników (4 g. wykł.): Dr. Benedykt Fuliński, prof. zw. — Nauka o terenie (1 g. wykł.): Inż Dr. Kasper Weigel, prof. zw. — Rysunki sytuacyjne (4 g.): Tenże. — Wstęp do nauki leśnictwa (1 g. wykł.): Prof. Inż. Aleksander Kozikowski, wykł. — Hygiena i pierwsza pomoc w nagłych wypadkach (1 g. wykł.): Dr. Kazimierz Zgórski, wykł.

Rok II. Meteorologja i klimatologja (2 g. wykł.): Dr. Józef Ryzner, wykł.—Fizjografja ziem polskich (2 g. wykł.): Dr. Adam Dudziński, wykł.— Chemja rolnicza (2 g. wykł): Adam Karpiński, prof. zw. — Gleboznawstwo (1 g. wykł.): Tenże — Fizjologja roślin (3 g. wykł.): Helena Krzemieniewska, zast. prof. — Botanika leśna (3 g. wykł., 3 g. ćw.): Dr. Szymon Wierdak, prof. nadzw. — Entomologja leśna (3 g. wykł., 2 g. ćw.): Inż. Aleksander Kozikowski, prof. nadzw. — Miernictwo I (3 g. wykł., 5 g. ćw.): Inż. Władysław Wojtan, prof. zw. — Teorja błędów i rachunek wyrównawczy (2 g. wykł., 1 g. ćw.): Inż. Dr. Kasper Weigel, prof. zw. — Zasady elektrotechniki (3 g. wykł): Prof. Inż. Gabrjel Sokolnicki, wykł.—Nauka ekonomji społecznej (3 g. wykł.): Dr. Leopold Caro, prof. zw.

Rok III. Hodowla lasu I (3 g. wykł.) — Rozsiedlenie drzew i lasów (2 g. wykł): Dr. Szymon Wierdak, prof. nadzw.—Ochrona lasu (3 g wykł.): Inż. Aleksander Kozikowski, prof. nadzw. — Użytkowanie lasu i transport drewna (3 g. wykł., 2 g ćw): Inż. Cyryl Kochanowski, prof. zw.— Pomiar drzewa i drzewostanów (3 g. wykł., 2 g. ćw.): Tenże. — Handel produktami leśnemi (2 g. wykł): Tenże.—Encyklopedja budownictwa (3. g. wykł.): Inż. Eugenjusz Czerwiński, wykł. — Zarys prawa państwowego (3 g. wykł.): Dr. Antoni Wereszczyński, zast. prof. — Uprawa wierzby koszykarskiej (2 g. wykł.). — Techniczne użytkowanie torfu (1 g. wykł.). — Rybactwo (2 g. wykł., 1 g. ćw.): Inż. Emil Wollman, wykł. — Seminarjum ekonomiczne (2 g.): Dr. Leopold Caro, prof. zw. — Księgowość (2 g. wykł.): Dr. Franciszek Tomanek, wykł.

Rok IV. Hodowla lasu II (3 g. wykł.). — Encyklopedja nauk inżynierskich (3 g. wykł., 4 g. ćw.): Prof. Dr. Jan Bogucki, wykł. — Zabudowanie potoków górskich (2 g wykł): Inż. Stanisław Hubicki, wykł.—Technologja mechaniczna drewna (2 g. wykł., 2 g. ćw.): Inż. Cyryl Kochanowski, prof. zw.—Technologja chemiczna drewna (2 g. wykł.): Dr. Wacław Leśniański, docent. — Urządzenie gospodarstwa leśnego (3 g. wykł., 2 g. ćw.): Prof. Inż. Aleksander Kozikowski, wykł. — Ocenianie wartości lasu i statyka

(3 g. wykł.). — Administracja lasów z księgowością (2 g. wykł.): Inż. Witold Roszkowski, wykł. — Zarys rolnictwa wraz z uprawą łąk i torfów II część (3 g. wykł.): Prof. Adam Karpiński, wykł. — Specjalne nauki prawnicze (2 g. wykł.): Dr. Wiktor Hamerski, wykł. — Seminarjum ekonomiczne (2 g.): Dr. Leopold Caro, prof. zw.

REGULAMIN

porządku domowego szkół dla leśniczych.

W myśl § 53 rozporządzenia w przedmiocie organizacji szkół dla leśniczych z dnia 15 września 1923 r. (Monitor Polski z 1923 r. Nr. 218 poz. 285), zatwierdzam następujący regulamin szkół dla leśniczych.

§ 1. Niestawienie się ucznia w szkole w oznaczonym terminie bez dostatecznie usprawiedliwionej przyczyny pociąga za sobą wykreślenie z listy uczniów.

§ 2. Uczeń, który w wyznaczonym terminie nie może zgłosić się do szkoły, winien usprawiedliwić przyczynę i czas opóźnienia. Jeżeli przyczyną opóźnienia była choroba zakaźna ucznia, lub kogoś z jego domowników, nie może on zgłosić się do szkoły wcześniej, aż uzyska pisemne zezwolenie lekarza.

§ 3. Wszyscy uczniowie obowiązani są mieszkać w internacie szkolnym, w którym otrzymują całkowite utrzymanie. Żadne wyjątki pod tym względem nie są dopuszczalne.

§ 4. Opłatę za utrzymanie w internacie ponoszą uczniowie. Wysokość opłat ustanawia kierownik szkoły na cały czas pobytu ucznia w szkole lub na pewien okres. O zmianach w opłacie zawiadamia kierownictwo szkoły opiekunów uczniów na miesiąc naprzód.

Opłaty uiszczane są co miesiąc zgóry w kasie nadleśnictwa. W razie opóźnienia opłaty w ciągu miesiąca uczniowi grozi wydalenie ze szkoły.

§ 5. O ile uczeń nie korzysta z internatu dłużej, niż w ciągu 1 tygodnia bez przerwy, potrąca się za utrzymanie za każdy dzień $^1/_{30}$ miesięcznej opłaty i zapisuje na następny miesiąc.

§ 6. W miarę posiadania przez szkołę specjalnych funduszów, zapisów lub darowizn, niezamożni uczniowie mogą być całkowicie lub częściowo zwolnieni od opłat za internat.

Zapomogę lub stypendjum może uczeń otrzymać nie wcześniej, jak po upływie pierwszego tercjału.

§ 7. W razie dobrowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia, rodzice jego winni zawiadomić o tem kierownika szkoły na miesiąc naprzód.

§ 8 Pożywienie otrzymują uczniowie z kuchni szkolnej, dozorowanej przez jednego z urzędników, wyznaczonych przez kierownika szkoły. Spis potraw zatwierdza na cały tydzień kierownik szkoły.

Przy stole obecny jest stale wychowawca, który sprawdza ilość i jakość potraw, przyjmuje zażalenia uczniów i wpisuje je do

specjalnej książki. Uczniowie chorzy otrzymują pożywienie według wskazówek lekarza bez specjalnej dopłaty.

Godziny pożywienia zależne są od rozkładu zajęć szkolnych. O ile uczniowie zajęci są cały dzień w lesie, jedzą obiad dopiero wieczorem, zabierają natomiast ze sobą zimne pożywienie. W razie kilkudniowego pobytu w lesie uczniowie zabierają z sobą produkty do lasu i tam sami sporządzają sobie potrawy.

§ 9. Uczeń, przyjęty do szkoły, winien zaopatrzyć się w następujące przedmioty:

a) 1 ubranie według kroju, przepisanego dla urzędników leśnych,

b) 1 ubranie robocze,

c) 2 pary obuwia,

d) bieliznę: 4 koszule, 4 pary kalesonów, 4 pary skarpetek lub pończoch, 4 ręczniki, 6 chustek do nosa, 2 zmiany bielizny pościelowej,

e) pościel: siennik, poduszkę i kołdrę (lub koc),

f) przybory do mycia: szklankę lub kubek do płukania ust i szczoteczkę do zębów,

g) przybory do czyszczenia obuwia,

h) przybory do jedzenia: łyżkę, nóż, widelec, łyżeczkę do herbaty, 2 talerze i kubek.

Kupno i utrzymanie powyższych przedmiotów należy do uczniów.

Pranie bielizny odbywa się w szkole, jednakże na koszt uczniów.

§ 10. Wszystkie przedmioty, stanowiące własność uczniów, winny być znaczone.

§ 11. Kierownik szkoły ma prawo zwolnić wszystkich lub poszczególnych uczniów danej szkoły od obowiązku nabycia ubrania uniformowego, za wyjątkiem przepisanej czapki.

§ 12. Każdy uczeń otrzymuje do swego użytku: łóżko, stolik nocny, krzesło, szafę z półkami i kołkami lub wieszadło, szufladę zamykaną na klucz w stole i osobny stojak lub miejsce na wspólnym stojaku na broń palną.

Wszystkie przedmioty szkolne, oddane uczniowi, są numerowane tym samym numerem. Szuflady i szafy muszą być zamykane na klucz.

§ 13. Przechowywanie pieniędzy i rzeczy wartościowych w szafach i szufladach jest niedozwolone.

§ 14. Pieniądze uczniów przechowuje kierownik szkoły lub wychowawca, który prowadzi specjalną książkę rachunkową.

Uczniowie otrzymują ze swych pieniędzy tylko niewielkie sumy na drobne wydatki, z których muszą się co miesiąc usprawiedliwiać.

§ 15. Broń palna, przywieziona przez uczniów, przechowywana jest w osobnem pomieszczeniu i wydawana uczniom tylko do ćwiczeń w strzelaniu i do oczyszczenia. Wychowawca, odbierając od uczniów broń sprawdza, czy nie jest nabita. Noszenie broni nabitej w obrębie szkoły jest surowo karane, aż do wydalenia ucznia ze szkoły.

§ 16. Uczniowie sami dbać muszą o utrzymanie w czystości i porządku swoich rzeczy, codzienne zasłanie łóżek, wyczyszczenie ubrania i obuwia.

Uprzątanie sypialni wykonywują uczniowie kolejno, otrzymując tygodniowe dyżury.

§ 17. Za uszkodzenie rzeczy, stanowiących własność szkoły, ponoszą uczniowie odpowiedzialność dyscyplinarną i pieniężną.

§ 18. Materjały piśmienne, rysunkowe, książki etc. nabywają uczniowie na swój koszt. Również uczniowie ponoszą koszty wycieczek szkolnych.

§ 19. Uczniowie wstają w letnich miesiącach (od maja) o godzinie 5 ej rano, w jesiennych i zimowych o 6 ej rano. Na umycie się, ubranie, zasłanie łóżka i śniadanie przeznacza się jedną godzinę.

Pora obiadowa trwa w lecie 2 godziny, w zimie jedną godzinę. O godzinie 10-ej wieczorem idą uczniowie spać. Czas od kolacji do udania się na spoczynek pozostawiony jest do dyspozycji uczniów.

Wszystkie inne godziny dnia zajęte są nauką.

Rozkładu godzin dokonuje kierownik szkoły.

Przed rannem wstaniem, jedzeniem i pójściem na spoczynek dawane są sygnały na trąbce.

O godzinie 10 ej wieczorem wychowawca sprawdza, czy wszyscy uczniowie są w łóżkach, poczem wszystkie światła zostają pogaszone. Używanie własnego światła w sypialniach jest wzbronione.

§ 20. W niedziele i święta uroczyste uczniowie obowiązani są bywać na nabożeństwie.

§ 21. Wydalanie się poza obręb szkoły wymaga każdorazowego zezwolenia kierownika szkoły.

§ 22. Prowadzenie się uczniów zarówno w szkole, jak i poza nią winno być bez zarzutu.

Przełożonym swoim uczniowie winni są posłuszeństwo i szacunek, w stosunkach wzajemnych mają żyć zgodnie i unikać wszystkiego, coby mogło przynieść ujmę dobrej opinji szkoły i zawodowi leśnika.

§ 23. Gra w karty jest bezwzględnie zakazana.

§ 24. Palenie tytoniu jest dozwolone z warunkiem zastosowania się do przepisów, jakie w tym względzie wyda kierownik szkoły. Bezwarunkowo zakazane jest palenie tytuniu w sypialniach.

§ 25. Zakładanie przez uczniów stowarzyszeń, mających na celu samopomoc, samokształcenie, wyrabianie życia obywatelskiego i t. p. jest dozwolone pod warunkiem uzyskania zgody władz szkolnych i zatwierdzenia statutu zrzeszenia.

§ 26. Uczniowie mogą korzystać z urlopów jedynie w czasie ferji Bożego Narodzenia, świąt Wielkiej Nocy i Zielonych Świątek. Urlopów udziela kierownik szkoły lub jego zastępca.

§ 27. Władze szkolne mogą skrócić zwykłe urlopy świąteczne, o ile zajęcia szkolne tego wymagają.

§ 28. W wyjątkowych wypadkach może kierownik szkoły udzielić krótkiego urlopu i w innym czasie.

§ 29. Przed wyjazdem na urlop i niezwłocznie po powrocie uczeń obowiązany jest przedstawić się kierownikowi szkoły i zawiadomić o otrzymaniu urlopu, względnie o powrocie, wychowawcę.

§ 30. Jeżeli uczeń zachoruje, winien osobiście lub przez jednego ze współuczniów zawiadomić o tem kierownika szkoły, który niezwłocznie zarządzi izolowanie ucznia. Ciężko chory uczeń może być umieszczony w szpitalu Koszty kuracji w szpitalu, jak również wezwania lekarza ponosi uczeń.

W razie poważniejszej choroby lub umieszczenia ucznia w szpitalu, kierownik szkoły zawiadamia rodziców lub opiekunów ucznia.

§ 31. Wszelkie wykroczenia przeciw przepisom szkolnym podlegają karom dyscyplinarnym.

§ 32. Kary dyscyplinarne są następujące:

a) nagana w cztery oczy,

b) nagana w obecności uczniów i nauczycieli,

c) areszt domowy w dniach wolnych od zajęć szkolnych wraz z zawiadomieniem rodziców lub opiekunów,

d) wydalenie ze szkoły.

§ 33. Kary pod a), b), c) nakłada kierownik szkoły. Od kar tych uczniowi nie przysługuje prawo odwołania się.

§ 34. O wydaleniu ucznia ze szkoły decyduje Naczelnik Zarządu Okręgowego Lasów Państwowych na wniosek kierownika szkoły. Jeżeli kierownik uzna dalszy pobyt ucznia, przedstawionego do wydalenia, za szkodliwy dla szkoły, ma prawo usunąć go natychmiast, jeszcze przed rozstrzygnięciem sprawy.

§ 35. Uczeń, wydalony ze szkoły, ma prawo odwołać się do Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

§ 36. Niezależnie od powyższego regulaminu porządku domowego kierownik szkoły wydawać może przepisy specjalne, regulujące poszczególne dziedziny życia szkolnego.

§ 37. Regulamin porządku domowego i wszelkie przepisy, dotyczące uczniów, winny być wywieszone w szkole na widocznem miejscu.

Warszawa, dnia 15 września 1923 r.

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych

(—) *J. Gościcki.*

Książki i pisma, nadesłane do Redakcji.

Marjan Małaczyński. Słownik leśniczy polsko-niemiecko-francusko-angielski. Część II. Français - polonais; english - polish; deutsch - polnisch. Lwów 1923. Nakładem Wydawnictwa Słownika Leśniczego, ul. Sadownicka 73.

Włodzimierz Korsak. Ku indyjskiej rubieży. Z licznemi ilustracjami autora i mapą Wschodniej Buchary, Darwazu i Badakchanu. Nakładem Księgarni Św. Wojciecha w Poznaniu 1923.

„**Przegląd Myśliwski i Łowiectwo Polskie**", zjednoczony dwutygodnik łowiecki. Nr. 22, grudzień 1923 r. Warszawa, ul. Szpitalna 12.

Treść: Prof. Dr. Antoni Ossendowski. Raj myśliwski. Na jeziorze Hanka. Prof. Rudolf Wacek: Przed i po rykowisku. Generał Bronisław Grąbczewski: Polowanie na ptactwo w Azji Środkowej. Juljan Ejsmond: U źródeł myślistwa. Michał Nowakowski: Przygotowanie pokarmu dla sztucznie hodowanych bażantów. Wł. Czerniejewski: Niedźwiedź (dokończenie). Jan Grabowski: Pies myśliwski. Edward Przedpełski: Stan zwierzyny na Polesiu przed wojną i po wojnie. Korespondencje. Kronika myśliwska. Marjan Łastowski: Porady dotyczące preparowania zwierząt. Odpowiedzi od Redakcji.

„Acta Societatis Botanicorum Poloniae". Organ Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Vol I, Nr. 3. 1923. Warszawa.

Treść: Z. Wóycicki: Einige Beob chtungen über Prothallien und Archegonien bei *Larix dahurica* Turcz. und *Larix europaea* D. C. J. Łukaszewicz: Przyczynek do mikrochemji włoska parzącego *Urtica dioeca* L D. Szymkiewicz: Recherches biométriques sur les Composées. S. Dziubałtowski: La distribution et l'écologie des associations steppiques sur le plateau de la Petite Pologne. K. Rouppert: Mrówkosiewność lulecznicy *(Scopolia carniolica)*. Notatki naukowe. Polska bibliografja botaniczna.

Białowieża. Zeszyt 2: Meteorologja. Geologja i antropologja. Botanika. Zoologja. — Warszawa 1923. Wydawnictwo Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Stronic 140 z 30 rysunkami.

Treść: Poganko: Wyniki spostrzeżeń meteorologicznych w Białowieży w roku 1922. — Zygmunt Szmit: Zarys geologiczny i przyczynek do badań archeologicznych puszczy Białowieskiej. — Tadeusz Wiśniewski: Przyczynek do znajomości flory puszczy Białowieskiej. — Roman Kobendza: O wegetatywnem rozmnażaniu świerka *(Picea excelsa)* w puszczy Białowieskiej. — Zygmunt Koźmiński: Płazy *(Amphibia)* i gady *(Reptilia)* puszczy Białowieskiej. — Marjan Gieysztor: Sprawozdanie z pracy nad fauną motyli większych *(Macrolepidoptera)* puszczy Białowieskiej.

„Sylwan", organ Małopolskiego Towarzystwa Leśnego i Spółdzielni Leśników. Wydawnictwa rok XLI. Zeszyt X za październik 1923 r.

Treść: Bolesław Namysłowski: Drzewo mamutowe *(Sequoia gigantea* D. C.) w Polsce. — Józef Szymusik: Luźne uwagi z hodowli lasu (dokończenie). — Dr. inż. Kokurewicz: O trzebieżach (c. d.) — Z literatury. Komunikaty. — Datki. — Wspomnienia pośmiertne: Ś. p. Piotr Hirsch.

Nowe książki.

M. Hickel. — Le sapin de Douglas. Versailles, 11 bis, rue Champ la-Garde, chez l'auteur.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie: Sprawozdanie z działalności Zakładów Ochrony Lasu i Entomologji w Skierniewicach. Rok I 1922—1923. Kierownik prof. Zygmunt Mokrzecki. Skierniewice 1923. Str. 32 z 11 rysunkami.

W. Soergel. — Die Jagd der Vorzeit. Jena 1922., Gustaw Fischer. Str. 149 z 28 rysunkami.

Wł. Janta-Połczyński. — Estetyka łowiectwa. Poznań 1923 r.

Krajobrazy Roślinne Polski. Zeszyty X i XII. Roślinność Tatr przez Konstantego Steckiego. Wydawnictwo Kasy Pomocy dla osób, pracujących na polu naukowem, im. Mianowskiego. Warszawa 1923.

Z piśmiennictwa.

Krajobrazy Roślinne Polski (dawniej: Obrazy roślinności Królestwa Polskiego). Zeszyt X. Roślinność Tatr (Drzewa i krzewy regli) i zeszyt XII (Roślinność zielna regli) przez Konstantego Steckiego. Wydawnictwo Kasy Pomocy dla osób, pracujących na polu naukowem, im. Mianowskiego. Warszawa, 1923.

Prof. Z. Wóycicki jeszcze na kilka lat przed wojną powziął bardzo szczęśliwą myśl wydawania „Obrazów roślinności Królestwa Polskiego". Wzorując się na podobnych wydawnictwach obcych, przedewszystkiem zaś na „Vegetationsbilder der Erde" Karsten'a i Schenck'a, prof. W. opracował 8 pierwszych zeszytów, poświęconych różnym okolicom b. Kongresówki. Później wydawnictwo to zostało rozszerzone na pozostałe dzielnice Polski, które opracowują inni autorowie, znawcy poszczególnych terenów.

Ówczesne stosunki polityczne nie pozwalały na właściwy tytuł wydawnictwa. To też z konieczności trzeba było się zadowolnić dodatkiem do pierwotnie istniejącego tytułu „Obrazy roślinności Królestwa Polskiego"—„i krajów ościennych". Wreszcie, zerwanie więzów niewoli, którego rezultatem jest zjednoczona Polska, pozwoliło na właściwy tytuł wydawnictwa, odpowiadający pierwotnym zamierzeniom redakcji, autorów i wydawców. Pierwszy zeszyt „Obrazów roślinności", poświęcony florze okolic Ciechocinka, wy-

szedł w r. 1911; następne, poświęcone innym okolicom, ukazywały się co pewien czas do r. 1917. Od tego czasu nastąpiła przerwa w ukazywaniu się „Obrazów roślinności". Nieukazywanie się przez czas dłuższy tego nadzwyczaj pożytecznego wydawnictwa wywołane było z jednej strony śmiercią ś. p. R. Cholewińskiego, nieodżałowanego współpracownika „Obrazów" (zdjęcia fotograficzne), z drugiej zaś strony trudnościami finansowemi, w jakich znalazła się wielce zasłużona na polu wydawnictw naukowych instytucja Kasy im. Mianowskiego, która to wydawnictwo finansowała.

Wreszcie, po pokonaniu różnych przeszkód, jakie stały na drodze wydawnictwa, ukazały się 2 nowe jego zeszyty, które już w r. 1917 były gotowe do druku. Zeszyty te, opracowane przez D-ra K. Steckiego, obecnie prof. Uniwersytetu Poznańskiego, zostały poświęcone najpiękniejszemu zakątkowi naszego kraju — Tatrom. Są to dopiero 2 pierwsze zeszyty z ogólnej ilości 6, które będą poświęcone roślinności Tatr. Zeszyty X i XII, które się w tych dniach ukazały, obejmują florę regli dolnych i górnych: X — drzewa i krzewy, a XII — roślinność zielną.

Szata roślinna gór bytuje w innych warunkach, aniżeli roślinność niżu. Ta odrębność i różnorodność warunków wyciska swoiste piętno na organizmach roślinnych. Wśród różnorodnych czynników, decydujących o wyglądzie szaty roślinnej danej okolicy, a więc i Tatr, Stecki wyróżnia 4 grupy, a mianowicie: warunki klimatyczne, edaficzne (dotyczące własności fizycznych i chemicznych gleby), walkę o byt i wreszcie historję rozwoju flory. Autor daje nam we wstępie do zeszytów tatrzańskich zwięzły, lecz barwny opis Tatr, a następnie rozpatruje klimat, jego wpływ na roślinność, który to wpływ wyraża się z jednej strony w fakcie wytwarzania się krain roślinnych, z drugiej zaś strony w całym szeregu niezmiernie ciekawych przystosowań, jakie spotykamy u roślin górskich. Przystosowania te znajdują swój wyraz w budowie i życiu roślin. Dalej autor przechodzi do rozpatrzenia czynników edaficznych, wykazując wpływ chemizmu gleby na roślinność i wyodrębniając na tej podstawie roślinność skał wapiennych, granitowych i miejsc silnie nawożonych (obok szałasów — roślinność ruderalna). Po rozpatrzeniu czynników klimatycznych i edaficznych autor porusza sprawę walki o byt w świecie roślinnym i wreszcie dochodzi do wniosku, że rezultatem skombinowanego działania dopiero co wzmiankowanych czynników jest wytworzenie się zbiorowisk roślinnych. Daje charakterystykę każdej z 3 grup zbiorowisk, które wyróżnia w Tatrach, a mianowicie: *kserofitów*, czyli suchorostów, dostosowanych do życia w środowisku suchem, *hydrofitów*, przystosowanych do środowiska

mokrego, i t. zw. *mezofitów*, zajmujących co do wymagań życiowych stanowisko pośrednie między kserofitami a hydrofitami.

Dzisiejsza szata roślinna jakiejkolwiek okolicy jest nie tylko wynikiem współcześnie działających na nią czynników, lecz jest rezultatem tych zmian, jakie zachodziły dawniej. To też autor kreśli nam historję flory tatrzańskiej. A że flora jest ściśle związana z substratem, na którym się rozwija, więc przed naszemi oczami przesuwają się karty historji Tatr, zaczynając od ery paleozoicznej, a kończąc na okresie współczesnym. Potężne zjawiska geologiczne, a w szczególności okres lodowcowy, które rozgrywały się w Tatrach, wywoływały zmiany klimatu, te zaś pociągały za sobą wędrówki roślin — wszystko to odbiło się w wysokim stopniu na charakterze i składzie flory tatrzańskiej. Nic więc dziwnego, że we współczesnej florze Tatr możemy wyróżnić kilka grup roślin, z których każda ma inne pochodzenie. Grupy takie nazywamy elementami flory. Autor wyróżnia wśród roślinności Tatr 10 takich elementów, jak środkowo-europejski, europejsko-syberyjski, arktyczny, alpejski i t. d.

Z tego, co wyżej powiedziałem, wynika, że autor w krótkim wstępie dał nam ogólną morfologję podłoża roślinności, rozpatrzył wpływ różnorodnych czynników, działających zarówno współcześnie, jak również i w przeszłości, wyjaśnił cały szereg zjawisk, na które wielu ludzi patrzy, a których nie rozumie lub też interpretuje je mylnie — jednem słowem dał nam syntezę roślinności Tatr.

Po wstępie idą duże tablice, jak zwykle po 10 w każdym zeszycie. Tablice zostały wykonane według fotografij głównie ś. p. J. Małachowskiego, przedwcześnie zgasłego artysty malarza, częściowo zaś według fotografij autora i innych osób. Wykonanie tablic wysoce artystyczne. Oto spis tablic zeszytu X: 1) Lasy regli tatrzańskich. 2) Las bukowy. 3) i 4) Bór świerkowy w reglu dolnym i górnym. 5) Świerki, wyrosłe pod wpływem wiatru. 6) Cis. 7) Jarząb mączny. 8) Jarząb nieszpułkowy. 9) Wierzba śląska. 10) Limba. W zeszycie XII widzimy tablice roślin zielnych, charakterystycznych dla regli.

Mimo trudnych warunków powojennych, świeżo ukazujące się zeszyty stoją na wysokim poziomie artystycznym i w niczem nie ustępują poprzednim. To też należy się podwójna wdzięczność zarówno autorowi za staranne opracowanie, jak i prof. Z. Wóycickiemu, pod którego kierunkiem „Krajobrazy roślinne“ wychodzą, za staranne wydanie, a głównie za to, że zeszyty obejmują niewątpliwie najpiękniejszą część naszego krajobrazu górskiego — Tatry z ich malowniczością, którą wszyscy podziwiamy. Należy się przeto spo-

dziewać, iż zeszyty tatrzańskie „Krajobrazów Roślinnych Polski“ zainteresują szerokie koła społeczeństwa naszego. Sądzę, że zeszytami temi zainteresują się przedewszystkiem leśnicy polscy, tem bardziej, że zeszyty te traktują o roślinności regli, będących terenem gospodarstwa leśnego, że wyszły z pod pióra doskonałego znawcy Tatr, który zaledwie przed paru miesiącami opuścił je, powołany na katedrę botaniki leśnej na Uniwersytecie Poznańskim.

Warszawa, 14 grudnia 1923 r. *Prof. Dr. S. Dziubałtowski.*

Słownik leśniczy polsko-niemiecko-francusko angielski. Ułożył Marjan Małaczyński. Część I: polsko-niemiecko-francusko-angielski. Część II: français-polonais, english-polish, deutsch-polnisch. Lwów, ul. Sadownicka 73. 1923.

Świeżo ukazało się na półkach księgarskich wydawnictwo, przez długie lata oczekiwane przez leśników polskich.

Potrzeba słownika leśnego, oddawna odczuwana, wzrastała gwałtownie w ostatnich czasach, zwłaszcza po wojnie, gdy nawiązywać zaczęliśmy bezpośrednie stosunki z Francją, Belgją, Anglją i Ameryką zarówno w dziedzinie leśnictwa, jako też handlu i przemysłu drzewnego.

Wydawnictwa zawodowe w językach francuskim i angielskim, ze względu na stosunki walutowe mało u nas jeszcze znane, zasługują na jak największe rozpowszechnienie ze względu na ich wysoką wartość naukową i te specyficzne własności, jakie różnią je od ciężkiej literatury niemieckiej. Za przykład służyć mogą świetne prace francuskie Chancerel'a i amerykańskie wydawnictwa z dziedziny doświadczalnictwa leśnego.

Jeżeli starsi nasi leśnicy, posiadający języki obce, nie zawsze mogą obejść się bez fachowego słownika, to co mówić dopiero o naszej młodzieży leśnej i akademickiej, która z obcej literatury zawodowej czerpać musi wiadomości dla rozszerzenia swych poglądów na las i gospodarstwo leśne. Młodzież ta, posiadająca przeciętnie skromną znajomość języków obcych, wobec terminologji leśnej staje zupełnie bezradna.

Przez wszystkich zatem leśników, a niemniej kupców i przemysłowców drzewnych „Słownik leśniczy“ powitany być winien z radością.

Wydawnictwo pierwszego obcojęzycznego słownika leśnego w Polsce ma swoją historję.

Potrzebę jego stale odczuwano, to też w uchwałach I i III Zjazdów leśników polskich znajdujemy postulaty opracowania takiego słownika. Na III Zjeździe (w Poznaniu) słownik, który obecnie ukazał się w druku, jako praca w założeniu swem zbiorowa, wywołał pewne zgrzyty na tle praw autorskich. Nie będziemy się tu niemi zajmowali. Stwierdzamy, że dawno oczekiwany słownik wyszedł z druku. Włączmy go do naszych bibliotek i miejmy za stałego przyjaciela i doradcę.

„Słownik leśniczy", wydany w 2 tomikach, składa się z 4 części. Część I: polsko-niemiecko-francusko-angielska zawiera 3771 wyrazów i odda nam wielkie usługi przy przekładach na języki obce. Specjalną jednak wartość w dzisiejszych warunkach posiada część II, składająca się ze słowników: francusko polskiego (2428 wyrazów), angielsko-polskiego (3254 wyrazy) i niemiecko-polskiego (4206 wyrazów). Pozwolą nam te słowniczki nawet przy słabej znajomości języków obcych czytać w nich prace fachowe, z drugiej zaś strony umożliwią poznanie naszej literatury zawodowej cudzoziemcom.

Słownik daje nam więcej, aniżeli obiecuje tytuł. Obok leśnictwa zawiera łowiectwo, a niektóre działy, jak np. botanika i owadoznawstwo wybiegają daleko poza ramy ścisłych potrzeb leśnika.

O wartości „Słownika leśniczego" mówić przedwcześnie. Nie jest to praca literacka, którąby można było przeczytać od jednego razu i zaraz sąd o niej wydać. Sąd ten wydadzą ci wszyscy, którzy stale się nim posiłkując, notować będą zauważone błędy i usterki. Suma ich i stosunek do całości wytworzą opinję o słowniku.

Już przy pobieżnem przeglądaniu zauważyć w nim można tu i owdzie braki i usterki, zdaje jednak z nich sobie sprawę autor, pisząc w przedmowie: „Ze świadomością wielu braków wydaję niniejszą pracę, aby przynajmniej osnowę stworzyć do ułatwienia wzajemnego porozumienia leśników polskich i przyjaciół lasu".

Osnowę tę obecnie posiadamy. Miejmy nadzieję, że „Słownik leśniczy" nie będzie porastał kurzem na półkach księgarskich, że niezadługo zostanie rozchwytany przez leśników, a ci, co się spóźnią, oczekiwać będą musieli drugiego wydania.

Szczerze mu tego życzymy!

Poważna luka w naszem piśmiennictwie zawodowem została wypełniona. Teraz kolej na „Polską bibliografję leśną"!

Jan Kloska.

Różne wiadomości.

Leśnictwo na Międzynarodowym Kongresie Rolniczym.

11-ty Międzynarodowy Kongres Rolniczy odbył się w roku bieżącym w Paryżu. Kongres podzielony był na 7 sekcyj. Sekcji leśnej przewodniczył generalny inspektor lasów, Lafosse. Obrady Sekcji zgromadziły wielu delegatów, przybyłych z Hiszpanji, Belgji, Holandji, Norwegji, Polski, Czechosłowacji i Jugosławji.

Program obrad w sekcji VI — leśnej podzielony był na 4 działy:

I. Las a wojna: położenie ogólne, wysiłki i środki odbudowy.

II. Pożary leśne: środki ochronne, ubezpieczenia.

III. Chemiczna przeróbka drewna: celuloza, zwęglanie, sucha destylacja, różne produkty.

IV. Choroby drzew.

W dziale I wygłoszono następujące referaty:

Géneau: Lasy francuskie a wojna.

Demorlaine: Odnowienie lasów, zniszczonych przez wojnę.

M. Poskin, profesor gospodarstwa leśnego w Państwowym Instytucie rolniczym w Gembloux (Belgja): W sprawie nadmiernej eksploatacji i niszczenia lasów użyteczności publicznej.

P. Descombes: Wznowienie gospodarstwa leśno-pastwiskowego i inicjatywa zbiorowa.

de Armentera (Hiszpanja): Obserwacje nad dobroczynnym wpływem lasu.

F. Goblet d'Alviella, członek Naczelnej Rady Leśnej (Belgja): Zastosowanie podatku dochodowego do własności leśnej.

W dziale II wysłuchano następujących referatów:

van Longkuisen, dyrektora holenderskiego Stowarzyszenia Uprawy Wrzosowisk, p. t.: Pożary leśne w Holandji.

Dr. Ugrenović'a, profesora Wydziału leśnego uniwersytetu w Zagrzebiu: O pożarach leśnych w Jugosławji.

Dop'a, wicedyrektora Międzynarodowego Instytutu Rolniczego w Rzymie, który w imieniu członka Komisji tegoż Instytutu, Fjelstad'a, delegata Norwegji, wygłosił niezwykle interesujący referat: O środkach ochronnych przeciw pożarom leśnym i systemie ubezpieczeń, przyjętym w Norwegji.

W dziale III wzbudził zainteresowanie referat Magnein'a o chemicznej przeróbce drewna.

W dziale IV wygłoszono 4 referaty, a mianowicie:

Demorlaine'a: O obumieraniu dębów w okręgu Compiégne.

Marié: O wpływie suszy w 1921 r. na różne gatunki drzew leśnych.

Dr. Kromarek'a, dyrektora Instytutu Doświadczalnego Leśnego w Pradze Czeskiej: O walce z mniszką. Referent przedstawił nową metodę zwalczania mniszki przez sztuczne zarażanie chorobą infekcyjną.

Guinier'a, dyrektora Wyższej Szkoły Leśnej w Nancy: O znaczeniu dla leśnictwa badania chorób drzew i drewna.

Na posiedzeniu plenarnem Kongres przyjął następujące wnioski Sekcji leśnej:

1) Państwa winny energicznie propagować udoskonalenie i zwiększenie produkcji leśnej przez dawanie przykładu, propagandę, poparcie materjalne i moralne, zmniejszanie obciążeń skarbowych.

2) Państwa winny porozumieć się co do zorganizowania metodycznych badań w dziedzinie geobotaniki, dobroczynnego wpływu lasu, chorób drzew i drewna, oraz środków zapobiegawczych i ochronnych przeciwko nim, wreszcie badania wpływu prądu elektrycznego wysokiego napięcia na roślinność leśną.

3) Kongres wzywa Rządy, aby mając na względzie znaczenie zachowania lasów dla ekonomji społecznej wszystkich Państw oraz wyniki, osiągnięte przez niektóre Państwa w dziedzinie ubezpieczenia lasów od ognia, zajęły się zbadaniem możliwości rozwoju środków ochronnych przeciw pożarom leśnym oraz ubezpieczeniem lasów od tej klęski.

4) Powołując się na uchwałę VI Walnego Zebrania Międzynarodowego Instytutu Rolniczego, dotyczącą statystyki leśnej, Kongres prosi rzeczony Instytut o prowadzenie w dalszym ciągu badań nad ochroną lasów i ubezpieczeniem ich od ognia oraz o użyczenie swej cennej pomocy w tej dziedzinie Państwom.

(*„Revue des Eaux et Forêts“ Nr. 6 — 1923*). *J. K.*

Użyteczność mrówek leśnych.

Ciekawe szczegóły, dotyczące dobroczynnej roli mrówki rudej (*Formica rufa*), podaje Robert Stumper.

Badając w ciągu kilku sezonów życie w mrowisku, zamieszkałem przez powyższy gatunek, Stumper obliczył korzyści, przynoszone przez mrówki wskutek masowego niszczenia szkodliwych owadów. Zaobserwował on, że z mrowiska prowadziły 4 główne drogi, któremi robotnice rozchodziły się w poszukiwaniu pożywienia dla całej gromady w szerokim promieniu, obejmując powierzchnię około 4 hektarów.

Dalej obliczył, że mrówki z tego mrowiska niszczyły w ciągu minuty przeciętnie 48 owadów (motyli, błonkówek, gąsienic, chrząszczyków). Czyni to 2880 sztuk na godzinę, a 69620 na dobę.

Biorąc pod uwagę, że intensywność pracy mrówek słabnie w nocy i w dnie chłodniejsze, można przyjąć ilość niszczonych dziennie owadów przeciętnie na 50000. Zatem w ciągu sezonu mrówki z jednego mrowiska unicestwiają szkodliwe działanie 5 miljonów owadów, niszcząc na 1 m^2 powierzchni eksploatowanego przez siebie terenu średnio 125 owadów.

Są to wymowne cyfry, świadczące o wielkiej pracy mrówki i o potrzebie jej ochrony.

Szkoda jednak, że Stumper nie zapoznał nas bliżej z gatunkami owadów, niszczonych przez mrówki, można bowiem obawiać się, że ofiarą ich padają owady nie tylko szkodliwe, lecz i pożyteczne, względnie nawet obojętne, które odgrywają wielką rolę w ogólnej gospodarce przyrody.

(*„La Nature“, czerwiec 1923*). *J. K.*

Powolne kiełkowanie nasion niektórych drzew.

Ciekawe wyniki doświadczeń nad przyśpieszeniem procesu kiełkowania nasion podaje H. Puchner. Doświadczenia te czynione były nad dwoma gatunkami: *Fraxinus excelsior pendula i Tilia europaea parviflora.*

Próby, wykonywane w różny sposób, wykazały, co następuje: 100 nasion jesiona, świeżo zerwanych z drzewa, oczyszczonych ze skrzydełek i obranych z łupinek, dały prawie taki sam wynik kiełkowania, jak takież nasiona, suszone w ciągu 6 tygodni w temperaturze 35°C. Okres kiełkowania trwał 6 lat, w ciągu tego długiego czasu wykiełkowały 34 nasiona niesuszone i 36 suszonych. Pierwsze nasionko wykiełkowało po 5 miesiącach.

Próba kiełkowania nasion jesionu, niepozbawionych skrzydełek i łupinek, dała w ciągu 7 lat: 7% z nasion niesuszonych i 6% z nasion suszonych, przyczem nasiona n.esuszone zaczęły kiełkować po 20 miesiącach, a suszone po upływie 2 lat.

Nasiona lipy, oczyszczone z łupinek, zaczęły kiełkować po 15 miesiącach; proces kiełkowania trwał przez 7 lat. Ogółem wykiełkowało 14% nasion, podczas gdy za 100 nasion lipy, nieoczyszczonych z łupinek, nie wykiełkowało ani jodno (wszystkie uległy zepsuciu), zaś ze 100 nasion ze zgniecóną łupinką wykiełkowało tylko jedno, i to po 5 latach.

Próby powyższe wskazują, jak dalece pożyteczne jest wyłuskiwanie nasion jesionu i jak mało skuteczny jest wysiew orzeszków lipowych.

(H. Puchner. „Die verzögerte Keimung von Baumsämereien". Forstwissenschaftliches Centralblatt, 1922).

Z życia Z. Z. L. w Rzplitej Polskiej.

Z ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

Zjazd Delegatów.

Na posiedzeniu Głównego Zarządu w dniu 10 grudnia r. b. ustalono termin Zjazdu Delegatów na dzień 12 stycznia 1924 r. o godzinie 10 rano w lokalu Związku przy ulicy Foksal Nr. 14, z następującym porządkiem:

1) Zagajenie,

2) Sprawozdanie Zarządu za czas od ostatniego Ogólnego Zebrania,

3) Wybór komisji budżetowej i komisji dla wniosków,

4) Sprawozdanie komisji rewizyjnej i zatwierdzenie budżetu na rok 1924,

5) Określenie wysokości wpisowego i składek członkowskich,

6) Wybór Głównego Zarządu,

7) Wybór komisji rewizyjnej,

8) Wnioski Głównego Zarządu,

9) Wnioski delegatów.

Zawiadamiając o powyższem, Główny Zarząd prosi Zarządy Oddziałów o rychłe zawiadomienie swoich delegatów o terminie Zjazdu, jak również o tem, że wnioski winny być zgłaszane na piśmie.

Protokuł posiedzenia Zarządu Głównego Związku Zawodowego Leśników w Rz. P. w dniu 8 października r. b.

Posiedzenie Głównego Zarządu Z. Z. L. w Rz. P. odbyło się w dniu 8 października r. b. w obecności następujących członków: Bielańskiego, Furmankiewicza, Loreta, Jezierskiego, Schwarza, Tinza, Zagórskiego, Żurkowskiego, oraz redaktora Kloski.

Nieusprawiedliwili nieobecności: kol. Makarewicz, Nagabczyński, Rosiński, Sobertin, Vogtman.

Zebraniu przewodniczył prezes Zagórski, który, otwierając posiedzenie, zaproponował następujący porządek dzienny:

1) Odczytanie protokułu ostatniego zebrania,
2) Sprawy wydawnictw „Ech Leśnych“ i „Lasu Polskiego“,
3) Sprawa lokalu,
4) Sprawa składek członkowskich,
5) Zatwierdzenie Oddziału Północno-Pomorskiego,
6) Sprawa odpowiedzi M. R. i D. P. na projektu noweli do ustaw leśnych austryjackiej i rosyjskiej,
7) Wnioski Oddziału Radomskiego,
8) Balotowanie nowych członków,
9) Wnioski.

Po przyjęciu protokułu z poprzedniego posiedzenia redaktor kol. Kloska obszernie wyjaśnił powody nieregularnego ukazywania się „Lasu Polskiego“, kładąc szczególny nacisk na chroniczny brak poważniejszej treści artykułów oraz niesłowność autorów, którzy często nie dotrzymują przyobiecanych terminów. Zwraca przy tem uwagę, że jako redaktor pracować może tylko dorywczo, gdyż zajęcia jego, jako urzędnika państwowego, nie pozwalają mu poświęcać pracy redaktorskiej tyle czasu, ile ona wymaga. Dotychczasowe opóźnienie rozpoczęcia wydawnictwa „Ech Leśnych“ jest uzasadnione trudnemi warunkami i Główny Zarząd winien zastanowić się, czy nie byłoby wskazane, narazie przynajmniej, zaniechać wydawania „Ech Leśnych“ i w razie konieczności zwrócić wniesioną już prenumeratę na to pismo w postaci innego wydawnictwa, któreby wartością odpowiadało terminowi wniesionej przedpłaty. Finansowa strona wydawnictwa „Lasu Polskiego“ wobec śmiesznie niskiej na stosunki dzisiejsze prenumeraty wywołuje obawy, czy bez poważnego deficytu uda się pismo do końca roku doprowadzić.

Kolega Jezierski proponuje, czy nie byłoby wskazane z uwagi na warunki warszawskie, przenieść się z drukowaniem „Lasu Polskiego“ do drukarni prowincjonalnej, o wiele tańszej od tutejszych.

Kol. Schwarz podaje do wiadomości zebranych, że jeżdżąc po prowincji miał sposobność przekonania się o tem, jak mile widziany

jest „Las Polski“, wobec czego proponuje, ażeby bez względu na ilość artykułów starać się o regularne wydawanie pisma.

Kol. Loret krytykuje treść artykułów, zamieszczonych w ostatnim numerze „L. P.“, na co zwraca uwagę Redakcji, przytaczajac jako przykład jeden z artykułów. W trosce o celowość pisma stawia zapytanie, czy nie należałoby stworzyć Komitetu Wydawniczego.

Kol. Bielański podnosząc w dłuższem przemówieniu zalety „L. P.“, nie podziela zdania kol. Loreta co do samego wydawnictwa, gdyż nieregularność ukazywania się pisma jest obecnie ogólnem zjawiskiem, z czego nie można robić zarzutu Redakcji; podtrzymuje natomiast propozycję kol. Loreta w sprawie zorganizowania Komitetu Wydawniczego.

Po wyjaśnieniach kol. redaktora, kol. Loret proponuje — wobec tego, że nie mamy faktycznie dotychczas wytycznych, jaki winien być „Las Polski“ pod względem redakcyjnym—aby uprosić kol. Schwarza, który nigdy nie odmawia swojej cennej pomocy, ażeby wspólnie z redaktorem sprawę tą rozpatrzyli i z pewnym już konkretnym wnioskiem przyszli na następne zebranie, co przez obecnych zostało przyjęte.

W sprawie lokalu postanowiono prosić kol. Żurkowskiego o wszczęcie pertraktacyj z właścicielami hotelu „Polskiego“ przy ulicy Długiej i złożenie sprawozdania na najbliższem posiedzeniu.

Sprawę podniesienia składek członkowskich wobec nie notowania złotego polskiego postanowiono przekazać Zjazdowi delegatów.

Sprawę zatwierdzenia zorganizowanego Oddziału Pomorskiego zdecydowano odłożyć do czasu omówienia jej w Poznaniu przez delegatów, kolegów Zagórskiego i Żurkowskiego.

Sprawę unormowania deputatów dla personalu leśnego w myśl wniosku Oddziału Radomskiego postanowiono przekazać Zjazdowi Delegatów.

Po balotowaniu przyjęto w poczet członków: Pawlikowskiego Henryka, Panka Aleksandra, Chimskiego Kazimierza, Stefańskiego Ryszarda, Szydłowskiego Stefana, Skibińskiego Bronisława, Dębskiego Stanisława, Jackowskiego Władysława, Tytko Adama, Rybczyńskiego Stanisława, Ragusa Marjana, Zadrożnego Józefa, Konarzewskiego Stanisława, Włodarskiego Aleksandra, Ruskiewicza Stefana, Trojana Stanisława, Krachelskiego Henryka, Kowalskiego Juljana.

Następne posiedzenie naznaczono na dzień 16 października r. b.

Sekretarz *L. Tinz.* Prezes *Zagórski.*

Protokuł posiedzenia Głównego Zarządu Z. Z. L. w dniu 10 grudnia r. b.

Obecni na posiedzeniu kol:: Bielański, Furmankiewicz, Jezierski, Loret, Makarewicz, Nagabczyński, Rosiński, Schwarz, Tinz, Zagórski, Żurkowski oraz red. Kloska.

Nie usprawiedliwili nieobecności kol. Sobertin i Vogtman.
Przewodniczy prezes Zagórski.
Porządek dzienny uchwalono następujący:

1. Odczytanie protokułu ostatniego zebrania.
2. Ustalenie terminu Zjazdu delegatów.
3. Ataki prasy na leśników.
4. Wnioski.

Po odczytaniu i przyjęciu ostatniego protokułu kol. Makarewicz, Nagabczyński i Rosiński usprawiedliwili nieobecność swoją na posiedzeniu w dniu 16 października r. b.

Po wysłuchaniu redaktora Kloski o biegu spraw wydawniczych i krótkiej dyskusji na ten temat przystąpiono do ustalenia terminu Zjazdu delegatów; termin ten naznaczono na dzień 12 stycznia 1924 r. w lokalu Związku przy ul. Foksal Nr. 14, na godzinę 10 rano, z następującym porządkiem: (patrz str. 399).

Dalsze przewodnictwo obrad obejmuje wiceprezes Schwarz, który odczytuje pismo Oddziału Związku w Białowieży. W związku z tem pismem, dotyczącem ataków prasy na leśników, Główny Zarząd wybrał z grona swego komisję, w skład której weszli kol. Makarewicz, Schwarz i Tinz z poleceniem, ażeby w przeciągu tygodnia komisja sprawę zbadała i złożyła Zarządowi wyczerpujące sprawozdanie.

W końcu uchwalono zatwierdzić Oddziały w Brzeżanach, Łobodnie i Ostrołęce.

Sekretarz	Prezes
Tinz.	*Zagórski.*

Komunikat Głównego Zarządu Z. Z. L. w Rz. P.

Główny Zarząd Związku, zaniepokojony ukazującemi się w ostatnich czasach artykułami prasy*), a szczególniej metodą ataków jej nietylko już na jednostki, ale i ogół leśników, postanowił na odbytem w dniu 10 grudnia r. b. zebraniu Zarządu wydelegować z grona swego komisję, w skład której weszli kol. Makarewicz, Schwarz i Tinz, któraby nie pomijając żadnych dostępnych jej źródeł, a nawet osobistej interpelacji p. Ministra R. i D. P., zbadała przyczyny napaści i w sposób odpowiedni zareagowała przeciw niegodnej metodzie tychże. Najbliższe zadania tej komisji szły w 3 kierunkach, na jakie Główny Zarząd kładł nacisk, a mianowicie: 1) co do sposobów działania t. zw. Komisji oszczędnościowej, która w chęci zdobycia dowodów nadużyć posługiwała się na terenie Białowieży metodami, niepraktykowanemi

*) „Rozwój“ z dnia 5.XI r. b., „Kurjer Warszawski“ Nr. 333 z dnia 1.XII

w państwie praworządnem; komisja ta nadto celowo udzielała prasie szczegółów dochodzeń przed złożeniem ich odpowiednim czynnikom; 2) co do samych rzekomych nadużyć państwowej administracji leśnej; 3) co do ustąpienia ze stanowiska Dyrektora Departamentu Leśnictwa i rzekomo postanowionej już kandydatury na jego miejsce nie leśnika. Komisja uzyskała posłuchanie u p. Ministra R. i D. P. w dn. 12 grudnia r. b. i zakomunikowała mu powyższe z prośbą o udzielenie informacyj. Na wstępie p. Minister oświadczył, że nie uznaje ingerencji żadnych związków i wobec tego nie będzie konferował urzędowo, natomiast chętnie prywatnie porozmawia z delegatami.

W rozmowie z delegatami oświadczył p. Minister w kwestji t. zw. Komisji oszczędnościowej i jej sposobów działania. że zastał ją już działającą przy objęciu swego urzędu, przyczem stwierdza, że nadużycia były i te będzie ścigał nadal; Związek nie może wymagać, ażeby p. Minister osłaniał winnych. Delegaci uważając, że zostali przez p. Ministra źle zrozumiani, oświadczyli raz jeszcze imieniem Związku, że domagają się surowego śledztwa i ukarania winnych, lecz muszą się zastrzedz przeciw metodom, jakie w tem śledztwie są stosowane.

Uogólniając całość przedstawionych przez delegatów zagadnień, oświadczył dalej p. Minister, że z dotychczasowego dochodzenia komisji t. zw. oszczędnościowej doszedł do wniosku, że nie tyle winni tu są poszczególni urzędnicy, ile sam system, i gdyby system ten był odpowiednio zmieniony, to ci sami urzędnicy mogliby stać się najlepszymi pracownikami.

I dlatego w dniach najbliższych p. Minister zwołuje komisję, któraby opracowała nowy system gospodarki w lasach państwowych. Delegaci zwrócili uwagę p. Ministra, że Związek Leśników w swoim czasie wystąpił z memorjałem, traktującym o konieczności reorganizacji gospodarki w lasach państwowych. Uważając ten memorjał za cenną pomoc, przyobiecał p. Minister korzystać z zawartych w nim wniosków.

Reasumując wyniki zabiegów, czynionych u p. Ministra przez swoich delegatów, Główny Zarząd stwierdza, że p. Minister przerywając kilkakrotnie ich przemówienie, nie miał możności dostatecznego zorjentowania się w tem, że Związek jako taki, zrzeszając około 70—80% pracowników lasów państwowych, nie tylko powinien, ale musi dążyć do ujawnienia prawdy i korzystać z wszelkich środków, będących do jego dyspozycji, aby odeprzeć napaść na ogół leśników.

Zapewnienia o koleżeńskiej życzliwości dla pracowników leśnych, czem p. Minister pożegnał delegatów Związku, nie mogą uśpić obaw Głównego Zarządu, że nie wszystko idzie tak, jak powinno, czego przykładem jest chociażby powołanie przez p. Ministra komisji, która

jak się Zarząd dowiaduje, nosi urzędowy tytuł „Komitetu organizacji leśnictwa państwowego“ w skład której poza kilku urzędnikami Departamentu Leśnictwa powołani zostali ludzie ze sfer obywatelskich, z celowem, jak należy przypuszczać, pominięciem tych instytucyj, które naprawdę miałyby w tej kwestji coś do powiedzenia.

Nie ustając w rozpoczętej akcji, zmierzającej do najobjektywniejszego wyświetlenia zarzutów, uczynionych ogółowi leśników, Zarząd Główny stale będzie informował członków Związku o wynikach swoich zabiegów.

Sekretarz *Tinz* — Prezes w z. *A. Schwarz*

Z ODDZIAŁÓW I KÓŁ.

Z Koła Ostrołęckiego.

W zebraniu organizacyjnem Koła Związku Leśników w Nadleśnictwie Ostrołęka w dniu 20.V.23 r. wzięło udział 35 osób. Na przewodniczącego Zebrania wybrano jednogłośnie p. Otokara Stoklasa. Na prezesa Koła obrano p. Adama Stencla, na zastępcę p. Kutza, na sekretarza i skarbnika p. Piotra Szymańskiego; do komisji rewizyjnej gajowych: Stodolskiego i Kurowskiego oraz leśniczego, Wł. Zgliczyńskiego.

Zebranie ogólne złożyło na dzieci po ś. p. Boneckich Mk. 191.000, daniny jednorazowej Mk. 525.000, składki do Zarządu Mk. 115.500 i na Koło Ostrołęckie Mk. 165.000, razem Mk. 996.600.

Na stałego delegata wybrano p. leśniczego Adama Stencla. Uchwalono zbierać się stale w pierwszą niedzielę po każdym pierwszym w Nadleśnictwie Ostrołęckiem.

Z Koła Cieszyńskiego.

1. Sprawozdanie.

Koło Okręgowe Cieszyńskie składa się obecnie z 3 Kół miejscowych i obejmuje 100 członków.

Zarząd Koła urządził 6 posiedzeń.

Rozprawy na posiedzeniach toczyły się na następnjące tematy:

1. O ochronę naszych cennych lasów (zniesienie paszy leśnej, załatwienie spraw szałasów w interesie leśnictwa i społeczeństwa, tępienie korników i t. p.).

2. O rozwoju Koła Cieszyńskiego (przyjmowanie nowych członków, wzmocnienie Koła finansowo przez urządzenie wycieczek i balu, i t. d.).

3. O upaństwowieniu Komory Cieszyńskiej.

4. O polepszeniu bytu funkcjonarjuszów państwowych i prywatnych (przeprowadzenie sprawiedliwego klasyfikowania, uzyskanie wyższej klasy miejscowości w okolicach górskich, uregulowanie pola deputatowego).

5. O polepszenie bytu emerytów Komory Cieszyńskiej.

6. O rozwoju łowiectwa w lasach Komory Cieszyńskiej.

Komisja Rewizyjna sprawdziła w dn. 10 czerwca stan kasy Oddziału i znalazła dokumenty i zapiski w należytym porządku.

Przychód za rok 1922/23 wynosił	Mk.	1.226.884
Rozchód „ „ „	„	522.410
Saldo w dn. 10 czerwca . .	Mk.	704.464

2. Protokuł posiedzenia Zarządu Koła w dniu 26 sierpnia r. b.

Przewodniczący, p. inż. Jan Małysz zdał Zarządowi Koła sprawozdanie ze Zjazdu delegatów w Warszawie.

P. Badura podał, iż hr. Larisch, hr. Thun i p. Folwarczny uregulowali pobory swych leśników na dosyć dogodnych warunkach.

Następnie odczytuje p. przewodniczący rozporządzenie Ministerstwa Rolnictwa i D. P., dotyczące obszarów serwitutowych i paszy leśnej.

Obecni uchwalili jednogłośnie, żeby p. przewodniczący wypracował memorjał do Ministerstwa Rolnictwa, wskazujący na ujemne strony gospodarcze powyższego rozporządzenia z prośbą o szybkie załatwienie sprawy szałasów i paszy leśnej.

Na wniosek p. Kozła uchwalono wystosować odpowiedzi na artykuły „Głosu Ludu Sląskiego“ z dn. 19.VIII b. r., obrażające wszystkich funkcjonarjuszów Komory Cieszyńskiej.

Po załatwieniu paru drobniejszych spraw uchwalono przyszłe posiedzenie odbyć dnia 14 października w Istebnej.

Z Koła Radomskiego.

Protokuł ogólnego zebrania w Radomiu w dniu 13 maja 1923 r.

1. Zebranie zagaił Prezes Koła p. Satkowski w obecności 89 członków. Na przewodniczącego wybrano p. E. Mickiewicza, Naczelnika Zarządu Okręgowego, na asesorów pp. Morawskiego i Drzewieckiego, na sekretarza p. Zygmunta Parniewskiego.

2. Sprawozdanie kasowe i z działalności Zarządu przyjęto do wiadomości; zmarłych członków uczczono przez powstanie.

3. Wybory dały wyniki następujące: prezes p. Satkowski Kazimierz, wiceprezes p. Sladek Jerzy, skarbnik p. Müller Ryszard, sekre-

tarze {p. Parniewski Zygmunt i p. Staw Mirosław, członkowie Zarządu: pp. Bednarczyk Andrzej, Malinowski Roman, zastępcy: pp. Krogulec Jan, Kamiński Stanisław, Banasiewicz Stanisław. Komisja Rewizyjna pp. Mickiewicz Edmund, Lisicki Bolesław, Uljasz Stefan. Sąd koleżeński: pp. Mickiewicz Edmund, Bednarczyk Andrzej, Malinowski Tytus. Delegaci do Warszawy pp.: Mickiewicz Edmund, Bednarczyk Andrzej, Jankowski Leopold, Malinowski Tytus, Satkowski Kazimierz, Sladek Jerzy, Staw Mirosław, Krogulec Jan.

4. Ogólne zebranie upoważniło Zarząd do przyjęcia siły kancelaryjnej i wynagrodzenia jej w wysokości według własnego uznania.

4. Uchwalono wniosek p. Malinowskiego w następującej redakcji: Uznając konieczność posiadania broni palnej przez gajowych zarówno dla osobistej obrony, jak i w myśl przesłanek art. 102 Instrukcji dla gajowych, ogólne zebranie poleca Zarządowi Koła poczynić starania, aby do otrzymania oficjalnego pozwolenia na posiadanie broni palnej policja państwowa respektowała tymczasowe zaświadczenie miejscowego Nadleśnictwa lasów państwowych lub prywatnych, że dany osobnik godzien jest zaufania i może używać broni palnej celem własnej obrony i tępienia drapieżników. Broń palna skonfiskowana przez policję gajowym do czasu wydania takiego zarządzenia lub posiadania odnośnej legitymacji winna być oddana na przechowanie miejscowemu Nadleśnictwu do czasu wyjaśnienia, ewentualnie wydania formalnego pozwolenia na noszenie broni.

5. Wniosek p. Bednarczyka o otwarcie rachunku czekowego w Pocztowej Kasie Oszczędności przekazano Zarządowi do załatwienia we własnej kompetencji.

6. Ogólne zebranie poleciło Zarządowi wyjednanie przydziału trąbek względnie kredytu na zakup dla wszystkich urzędników i funkcjonarjuszów, pracujących na terenie zgodnie z art. 102 Instrukcji dla gajowych.

Z Oddziału Suwalskiego.

Protokuł III Walnego Zebrania członków Oddziału Suwalskiego Zw. Zaw. Leśników, odbytego w dniu 23.IX 1923 roku w Augustowie.

1. Po skonstatowaniu obecności na sali 50 członków Oddziału Zebranie zagaił p. Mołodyński, wyjaśniając nowoprzyjętym członkom cel organizacji leśników oraz zaproponował p. Jana Jakubowskiego na przewodniczącego, a p. Franciszka Duczyńskiego na sekretarza Zebrania, których wyboru dokonano przez aklamację.

2. Protokuł II Walnego Zebrania odczytano i przyjęto z tem, że pewna część punktu III tegoż protokułu nie została przez Gł. Zarząd

Zw. Zaw. Leśn. ogłoszona w „Lesie Polskim“ z niewiadomych przyczyn.

3. Przewodniczący Oddziału, p. Wł. Mołodyński, złożył sprawozdanie z działalności Zarządu Oddziału w I półroczu 1923, które przyjęto do wiadomości.

Liczba członków Oddziału w dn. 1.I 1923 wynosiła	.	124 osób
W czasie od 1.I do 31.VIII 1923	przyjęto w poczet członk.	63 „
	skreślono z listy członk.	14 „
W dniu 1.IX 1923 liczba członków Oddziału wynosi	. .	173 osób

Zarząd ma nadzieję powiększyć tą liczbę w r. b. do 200-tu i prosi obecnych członków o dalszą akcję werbunkową.

4. Zorganizowanie Kół miejscowych poruczono pp.: Bielskiemu Franciszkowi w nadleśnictwie Augustów, Tronczyńskiemu Czesławowi w nadleśnictwie Szczebra, Mierzejewskiemu Marjanowi w nadleśnictwie Krasne, Dmowskiemu Bolesławowi w nadleśnictwie Hańcza, Straczewskiemu Antoniemu w nadleśnictwie Balinka, Natorskiemu Stanisławowi w nadleśnictwie Pomorze, Duczyńskiemu Franciszkowi w nadleśnictwie Serwy, Bajerowi Janowi w nadleśnictwie Suwałki, Wasilukowi Wiktorowi w nadleśnictwie Podmiejskiem, Siemianowowi Aleksandrowi w nadleśnictwie Puńsk, Rautuszkiewiczowi Stanisławowi w nadleśnictwie Krasnopol, Bańkowskiemu Czesławowi w nadleśnictwie Rajgród.

Wyżej wymienionym polecono zająć się zawiązaniem Kół miejscowych — w myśl art. 13, 14 i 15 statutu Zw. Zaw. Leśn. — i nadesłać Zarządowi w terminie do 1.XII 1923 protokuły zebrań i listy członków Kół.

5. Z powodu rezygnacji oraz na mocy art. 9 statutu ubyli następujący członkowie władz Związku: pp. Gąsiorowski Władysław, Książek Antoni, Kraśnicki Piotr, Jarosz Tadeusz i Lesiak Franciszek.

W miejsce tychże wybrano do:

1. ZARZĄDU ODDZIAŁU:
   pp. Duczyńskiego Franciszka na sekretarza, Aleszkiewicza Antoniego na zast. sekretarza, Bańkowskiego Czesława na członka czynnego, Krzywickiego Józefa na zast. członka.
2. KOMISJI REWIZYJNEJ:
   pp. Górskiego Kazimierza na członka czynnego, Rychlewskiego Józefa na zast. członka.
3. SĄDU KOLEŻEŃSKIEGO:
   p. Janikowskiego Romana na zast. członka.
4. JAKO 3-go DELEGATA NA ZJAZD DELEGATÓW:
   p. Bańkowskiego Czesława.

6. Pp. Mołodyński, Bajer i inż. Hełpa — po dyskusji nad postulatem 13 b. c. memorjału Główn. Zarz. Z. L. P., wystosowanego do M. R. i D. P., w sprawie reorganizacji administracji lasów państwowych — stawiają następujący wniosek, który Zebranie przyjęło jednogłośnie:

„Walne Zebranie oświadcza się za natychmiastowem zniesieniem założonych przez M. R. i D. P. i M. W. R. i O. P. szkół dla leśniczych w Bolechowie, Zagórzu i Margoninie i państwowych średnich szkół leśnych w Białokrynicy i Łomży, wychodząc z założenia, że stanowiska leśniczych winne być powierzane leśnikom z akademickiem wykształceniem — natomiast należy kontynuować podniesienie kwalifikacji zawodowej obecnych leśniczych przez urządzanie dłuższych kursów leśnych i poddanie leśniczych (podleśniczych) egzaminowi; pozatem, w celu wyszkolenia gajowych, należy pozakładać w obrębie każdego Z. O. L. P. szkoły dla gajowych z przynajmniej 6-cio miesięcznym kursem naukowym".

Wszystkie Oddziały Zw. Leśn. uprasza się o poddanie powyższego wniosku dyskusji na Walnych Zebraniach i powzięcie rezolucji w tej kwestji, celem zajęcia odpowiedniego stanowiska na najbliższym Zjeździe delegatów. Wskazane też byłoby wypowiedzenie się w tej sprawie „Towarzystwa Leśnego" i „Związku Leśniczych" w Małopolsce.

Na tem obrady zakończono.

Sekretarz:	Przewodniczący:
Franciszek Duczyński.	*Jan Jakubowski.*

Z Oddziału Warszawskiego.

Protokuł Zebrania Organizacyjnego Oddziału Warszawskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej, odbytego w dniu 7 października 1923 roku.

Zebranie zagaił kol. Żurkowski, któremu Główny Zarząd Związku na posiedzeniu w dniu 18 lipca r. b. powierzył zorganizowanie Oddziału Warszawskiego. Na wstępie przewodniczący zaznaczył, że Oddział Warszawski liczy najpoważniejszą ilość członków, zgrupowanych przy Szkole Gł. Gosp. Wiejskiego, Departamencie Leśnictwa, Zarządzie Okręgowym, w sąsiednich nadleśnictwach państwowych oraz lasach prywatnych, położonych w pobliżu Warszawy.

Po zagajeniu Zebranie przez aklamację powierzyło kol. Żurkowskiemu dalsze prowadzenie obrad, poczem przystąpiono do wyborów Zarządu Oddziału. W myśl statutu głosowanie było tajne, przyczem przy absolutnej większości głosów do Zarządu Oddziału wybrani zostali: na przewodniczącego kol. Stankiewicz (32 gł.), na zastępcę

przewodniczącego kol. Makarewicz (27 gł.), na sekretarzy: kol. Dębski (21 gł.) i kol. Furmankiewicz (20 gł.), na skarbnika kol. Bieńkowski (24 gł.), na członków Zarządu: kol. Rostafiński (29 gł.), kol. Dyndowicz (19 gł.), na zastępców członków Zarządu: kol. Kuczyński (27 gł.), kol. J. Kostyrko (21 gł.), kol. Więckowski (18 gł.). Sąd koleżeński: kol. M. Ostrowski (24 gł.), kol. Żurkowski (19 gł.), kol. Loret (18 gł.) na zastępców: kol. Lisowski (17 gł.) i kol. Malicki (16 gł.). Komisja Rewizyjna: kol. Malicki (29 gł.), kol. L. Jezierski (23 gł.) i kol. Hirszlówna (20 gł.).

Po ogłoszeniu przez przewodniczącego wyniku wyborów, przystąpiono do wyboru delegatów na Zjazd delegatów oddziałów Związku, mający się odbyć jeszcze w roku bieżącym. W wyniku głosowania wybrani zostali: kol. Zagórski, kol. Rostafiński i kol. Loret.

Po dokonanych wyborach na skutek niezgłoszenia wolnych wniosków, przewodniczący posiedzenie zamknął. Po zamknięciu posiedzenia kol. Rostafiński wystąpił z nagłym wnioskiem o doraźną pomoc na rzecz dzieci po ś. p. małżonkach Boneckich. Zebrani złożyli na ten cel 1.050.000 mk. które powierzono sekretarjatowi Gł. Zarządu, do przesłania pod właściwym adresem.

Sekretarze: *A. Furmankiewicz.* *Szadkowski.*

Przewodniczący: *St. Żurkowski.*

Protokuł Zebrania Zarządu Oddziału Warszawskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej, odbytego w dniu 21 października 1923 roku.

Obecni kol.: Dębski, Dyndowicz, Furmankiewicz, Makarewicz. Zebranie otworzył i zagaił wiceprzewodniczący, kol. L. Makarewicz, wyraziwszy współczucie po ś. p. kol. St. Gaczeńskim, którego pamięć zebranie uczciło przez powstanie. Następnie został odczytany list kol. Stankiewicza, który zrzekł się stanowiska przewodniczącego.

Kol. Makarewicz złożył oświadczenie, że z powodu braku czasu nie może w ciągu dłuższego czasu piastować godności przewodniczącego, zaś kol. Dyndowicz postawił wniosek, aby w tym celu w najbliższym czasie zwołać nadzwyczajne W. Zebranie co Zarząd zaakceptował, ustalając pierwszy termin na dzień 18 listopada r. b., drugi zaś na dzień 25 listopada.

Po zatwierdzeniu spraw bieżących, a przedewszystkiem zdobycia lokalu dla Sekretarjatu i na posiedzenia Oddziału, przewodniczący posiedzenie zamknął.

Sekretarz: *A. Furmankiewicz.*

Przewodniczący: *L. Makarewicz.*

Z Filji Poznańsko-Pomorskiej.

Wyciąg z Protokułu Walnego Zebrania Filji Poznańsko-Pomorskiej Związku Leśników Polskich w dniu 14 października 1923 r.*).

Zebranie zagaił p. prezes Przybylski w obecności 66 członków Filji, poczem szczegółowo przedstawił zebraniu działalność Zarządu za cały czas urzędowania.

Na wniosek kolegi Błachowskiego udzieliło Walne Zebranie przez aklamację Zarządowi absolutorjum oraz wyraziło mu wotum zaufania.

Następnie przystąpiono do sprawy rozwiązania Filji Pozn.-Pom. Pol. Zw. Leś. Prezes Filji przedstawił szczegółowo historję Filji i jej stosunek do Związku.

Wobec utworzenia się Oddziałów Północno-Pomorskiego i Bydgoskiego i rozpadnięcia się tem samem Filji, Zarząd przedłożył Walnemu Zebraniu do zadecydowania następujące dwie rezolucje:

Walne zebranie uchwala:

1. Rozwiązanie Filji Poznańsko-Pomorskiej Związku Leśników Polskich.

2. Wybór komisji likwidacyjnej z przelaniem na nią prawa załatwienia wszystkich spraw, rozwiązania Filji dotyczących.

Na postawiony przez p. Rolińskiego wniosek, aby likwidację Filji oddać pod głosowanie, zarządzono takowe i w imiennem głosowaniu 46 głosami przeciw 16 i wstrzymaniu się od głosowania lub nieobecności 4 członków uchwalono rozwiązanie Filji.

Następnie przystąpiono do wyboru komisji, mającej przeprowadzić likwidację Filji z następującym wynikiem: Prof. J. Rafalski, p. Wincenty Zaleski z Mosiny i p. Szulczewski z Poznania.

Po wyborze komisji likwidacyjnej podziękował p. prezes wszystkim uczestnikom za przybycie i wszystkim tym, którzy dbali o dobro Filji i popierali zarząd w tak trudnych, bo przełomowych warunkach. Życząc nowo mającemu się za chwilę utworzyć Oddziałowi Poznańskiemu pomyślności w działaniu, zamknął Walne Zebranie okrzykiem „Cześć Zebraniu“.

Nastąpila 10 minutowa przerwa, po której wybrano przewodniczącego nowego zebrania, które się zorganizowało dla utworzenia Oddziału Poznańskiego Związku Zawodowego Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej. Wybór padł na p. Lorkiewicza.

Na wstępie wyjaśnił p. Lorkiewicz zasady organizacji Oddziału i kół miejscowych. Zarząd Oddziału składa się: z przewodniczącego

---

*) Szczegółowy protokuł ogłoszony został w „Rynku Drzewnym i Przeglądzie Leśniczym“ (Nr. 87—90).

i jego zastępcy, 2 sekretarzy, skarbnika i 2 członków. Pozatem winno Walne zebranie wybrać jeszcze 3 zastępców członków zarządu oraz 3 członków do komisji rewizyjnej.

Przystąpiono więc najpierw do wyboru zarządu, którego wynik był następujący:

przewodniczący — Prof. J. Rafalski,
zastępca przew. — p. Przybylski,
sekretarze — p. inż. Myśko i p. Szulczewski,
skarbnik — p. Nowak,
2 członków — p. Lorkiewicz i p. Szumiński,

następnie przeprowadzono wybór 3 zastępców zarządu:

1. p. Krystek,
2. p. Świgoń,
3. p. Prałat,

oraz wybór komisji rewizyjnej:

1. p. Krzyżagórski,
2. p. Wycisk,
3. p. Wawrzyniak.

Po skończonych wyborach przemówił p. Rafalski, dziękując za zaufanie, jakiego doznał ze strony zebrania przez wybór na przewodniczącego.

Na tem zebranie zamknięto.

Już po zakończeniu zebrania zwrócił się do Zarządu nowo utworzonego Oddziału Pozuańskiego leśniczy p. Szulczewski, który przez lat 39 przesłużył u niemieckiego właściciela, a po 2-letniej służbie u nowonabywcy polaka została mu posada wypowiedziana, rzekomo z powodu złej gospodarki w lesie. P. Krzyżagórski, który z okazji lustracji miał możność poznać stosunki w tamtejszym lesie, oświadczył, że zarzut, stawiany p. Szulczewskiemu przez nowonabywcę nie może być słusznym, gdyż gospodarka była wzorowa.

Postanowiono sprawę powyższą przekazać Oddziałowi Poznańskiemu Zrzeszenia Właścicieli Lasów Prywatnych, a gdyby ta interwencja pozostała bez skutku, skierować ją do Zarządu Głównego tegoż Zrzeszenia w Warszawie.

Z Oddziału Łobodno.

Protokuł posiedzenia Koła Związku Leśników Polskich w N-twie Łobodno w dniu 30/X 1923 r.

1). Koło leśników, zebranych w ilości 27 członków w N-twie Łobodno w dniu 30/X 1923 r., uchwaliło utworzyć Oddział pod nazwą Łobodno z siedzibą w Nowym Folwarku.

2). Na przewodniczącego posiedzenia powołano p. Edmunda Wiśniewskiego, na asesorów p. p. Adama Biernackiego i Józefa Wróblewskiego oraz na sekretarza Antoniego Gordona.

3). Na wniosek przewodniczącego wybrano do komisji-matki p. p. Adama Biernackiego, Edmunda Chądzyńskiego i Józefa Wróblewskiego.

4). Na wniosek komisji-matki wybrano za pomocą tajnego głosowania 7 członków Zarządu, 3 zastępców, 3 członków Komisji rewizyjnej w składzie następującym:

Na prezesa Zarządu wybrano p. Kazimierza Hartunga, na członków pp.: Adama Biernackiego, Edmunda Wiśniewskiego, Michała Dowhyluka, Michała Szymonika, Nowaka i Franciszka Zbika.

Na zastępców: Józefa Wróblewskiego, Romana Wapińskiego i Jana Gajzlera.

Do komisji rewizyjnej wybrano: Edmunda Chądzyńskiego, Piotra Spaczyńskiego i Aleksandra Pełkę.

Do sądu koleżeńskiego zostali wybrani p. p.: Adam Biernacki, Józef Wróblewski i Michał Dowhyluk, na zastępców: Edmund Chądzyński i Edmund Wiśniewski.

W dalszym ciągu obrad powołano większością głosów p. A. Biernackiego na delegata Oddziału do Zarządu Głównego w Warszawie na okres roczny.

Sekretarz — Prezes

Michał Dowhyluk. — *K. Hartung.*

Protokuł pierwszego posiedzenia Zarządu Oddziału Łobodno.

1. Przystąpiono do rozdania mandatów poszczególnym członkom Zarządu: — na sekretarza wybrano p. Michała Dowhyluka, na zastępcę przewodniczącego p. Edmunda Wiśniewskiego.

2. Uchwalono zawiadomić Oddział w Częstochowie o utworzeniu się Oddziału Łobodno i prosić o zlikwidowanie rachunkowości i przesłanie spisu członków z nadleśnictw Łobodno, Grodzisko i Pajęczno wraz z deklaracjami pod adresem prezesa Oddziału Łobodno, kolegi K. Hartunga.

3. Przyjęto na zasadzie deklaracyj i podań następujących członków: Wieczorka Feliksa, Głębocką Eleonorę, Głomba Wincentego, Kielana Antoniego, Głomba Antoniego, Wróblewskiego Stanisława, Pakutyńskiego Antoniego, Oświecimska Apolonję, wszystkich od dnia 1 października 1923 r.

Sekretarz — Prezes

Michał Dowhyluk. — *K. Hartung.*

Lista składek, opłaconych przez członków Z. Z. L. P.
w sierpniu 1923 r.

	Mk.	Zł. gr.
Henszel Ludwik, Białowieża, Z. O. L. P., dopł. do II kw. i za III kw. 23 r.	8200	2.25
Iwanowski Bronisław, p. Nieśwież, à conto 23 r.	20000	—.—
Jakimowski Wacław, p. Stoczek Węgrowski, skł. za II kw. 23 r.	12000	—.—
Kosiński Zygmunt, p. Gałkówek, skł. za III kw. 23 r.	—	2.25
Kulesza Stefan, p. Ciechanów, skł. za III kw. 23 r.	—	2.26
Kuczyński Marjan, p. Teresin, nadl. Kampinos, dopł. do I półr. 23 r.	6000	—.—
Kulczycki Stanisław, p. Węgierska Górka, à conto 23 r.	50000	—.—
Kolski Leonard, Poznań, Młyńska 13, zal. i za I półr. 23 r.	18700	—.—
Kruszyński Ignacy, p. Osjaków, za II kw. 23 r.	12000	— —
Kostecki Stanisław, p. Zwierzyniec Lubelski, zal. i à conto 23 r.	20500	—.—
Kutnicki Tadeusz, p. Łochów, Jeżyska à conto 23 r.	32000	—.—
Kowalski Jan, p. Maków n. Orzycem. skł. za III kw. 23 r.		2.25
Lubiński Józef, p. Chmielnik ndl. Buskie za III. kw. 23 r.		2.25
Lenczowski Jerzy, Hajnówka, zal. i za I półr. 23 r.	18700	—.—
Ławniczak J., p. Dolsk. Orlłniec, za 1 półr. 23 r.	16000	—.—
Łabuński Witold, Skierniewice, Bażantarnia, zal. i à conto 23 r.	34800	—.—
Mialik Tadeusz, p. Tomaszów Rawski, skł. za II kw. i za lipiec 23 r.	12000	—.75
Łukawski Stefan, w/m. Wilcza 26, skł. za III kw. 23 r.		2.25
Matyszewski Bronisław, p. i ndl. Chełm, zal. i za I półr. i za III kw. 23 r.	18700	2.25
Mikusiński Józef, p. Ostrowiec, Kuźnia, skł. za II i III kw. 23 r.	12000	2.25
Molski Władysław, p. Ostrów Siedlecki, à conto skł. na 23 r.	100000	—.—
Michalik Mieczysław, p. Staszów, Sichów, skł. za III kw. 23 r.		2.25
Młodecki Marjan, Zgierz, Lućmierz, à conto 23 r.	18000	—.—
Mikuła Władysław, p. Porzecze, à conto 23 r.	20000	—.—
Matuszyński Stanisław, p. Chełm Lubelski skrz. 25, skł. za I półr.	16000	—.—
Małkowski Lucjan, p. Zwierzyniec Lubelski, à conto 23 r.	13400	—.—
Majer Edward, p. Skierniewice, skł. za II kw. 23 r.	12000	—.—
Maternowski Kazimierz, Kraków, Basztowa 22, zal. i za I półr. 23 r.	19000	—.—
Opiel Stanisław, p. Jędrzejów, Oksa, za I półr. i za III kw. 23 r.	16000	2.25
Olszewski Józef, p. Lachowicze skł. za II kw. 23 r.	12000	—.—
Pawlukas Stanisław, p. Skierniewice, leśn. Strzelna, skł. za III kw. 23 r.		2.25
Pióro Czesław, Mokotów, Kazimierzowska 28, za I półr. i za III kw. 23 r.	16000	2.25
Pałaszewski Jan, Żyrardów, Targowa 5. skł. za II kw. 23 r.	12000	—.—
Rogoliński Roman, p. i leśn. Jabłonna, na Bukowcu skł. za II i III kw. 23 r.	12000	2.25
Szulc Witold, p. i ndl. Nurzec, skł. za III kw. 23 r.		2.25
Szot Jan, p. Zakroczym, leśn. Polesie, skł. za III kw. 23 r.		2.25
Szylingowski Czesław, p. Janów, pow. Sokólski, dopł. do I półr. i za III m.	8000	2,25
Skibniewski Stefan, Stolin, Mankiewicze, skł. za II i III kw. 23 r.	12000	2,25
Szpanow Mikołaj, p. Rożana Grodzieńska, zal. i za I półr. 23 r.	18700	—.—
Szymański Jan, p. Wasilków, Rybniki, à conto 23 r.	24000	—.—
Tinz Ludwik, w/m. Foksal 14, zal. i za I półr. 23 r. i za III kw.	20000	2,25
Wiechecki Franciszek, p. Włocławek, zal. i za I półr. i III kw.	19600	2,25
Zarzycki Bolesław, p. Warka z. Warsz. zal. i za I półr. 23 r.	17000	—.—
Ziatkowski Antoni, w/m. Kopernika 33, zal. i za I półr. 23 r.	20000	—.—

we wrześniu 1923 r.

	Mk.	Zł. gr
Anioł Franciszek, p. Zduńska Wola, ndl. Szadek, à conto 23 r. skł.	50,000	—.—
Buchalczyk Luc., p i ndl. Skierniewice, skł. za marzec, II i II kw. 23 r.	13,300	2.25
Fryben Mieczysław, p. Kielce, O. K. Ochr. Las, zal. za 22 r. i za I półr. 23 r.	21,000	—.—
Górzyński Jan, p. Magnuszew, Zarz. dóbr Trzebień, dopł. do III kw. 23 r.	—	1.50
Ilmużyński Eugenjusz, p. Kłobucko, Zagórze, skł. za III kw. 23 r.	—	2 25
Jarosz Tadeusz, p. Sienno, leśn. Zawady, za I i za III kw. 23 r.	4,000	2.25
Kieruczenko Eugenjusz, Skierniewice, Nowy Dwór, za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Kabza Władysław, p. Porozów, Masoszyn Wielki, za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Kubus Władysław, st. kol. Olszewka, leśn. Olszewka, za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Król Teofil, p. Łaskarzew, Izdebno, za I półr. 23 r.	16,000	—.—
Kietliński Tomasz p. Biłgoraj Lubelski, zaległ. za 22 r. i za I półr. 23 r.	18,300	—.—
Kelewicz Jan, p i ndl. Kowel, zal. i za I półr. 23 r.	19,300	—.—
Kutz Emil, p. Ostrołęka, za I półr. 23 r.	16,000	—.—
Koło Z. O. L. P. w Białowieży, za lipiec i sierpień.	465,000	—.—
Mikulski Stefan, p. Toruń, Łazienna 19, za III kw. 23 r.	—	2.25
Obuchowicz Stefan, p i ndl. Świsłocz, za I półr.	16,000	—.—
Przybylak Roman, p. Płock, leśn. Soczewka, za II kw. 23 r.	12,000	—.—
Radoński Jan, p. Płońsk, Płocka 3, skł. za II kw. 23 r,	12.000	—.—
Niekrasz Jan, p. i ndl. Skierniewice, za I półr. 23 r.	16,000	—.—
Szyszkowski Zygmunt, Chełm, Lubelska 72, za III kw. 23 r.	—	2 25
Szabłowski Gustaw, p. Krzywda, Gułów, za rok 23 skł.	16.000	4 50
Späth Jan, p. Muszyna, (Młp.) za I półr. 23 r.	16.000	—.—
Stypułkowski Marjan, p. Grodziec-Będzin, za II kw. 23 r.	12,000	—.—
Steciewicz Michał, p. Peczeniżyn, w Młodiatynie, skł. za I półr. 23 r.	16,000	—.—
Szylingowski Czesław, p. Janów, pow. Sokólski, dopł. do I półr. 23 r.	8,000	—.—
Turek Romuald, p. Krasnystaw, m. Orłów, za II i III kw. 23 r.	12.000	2.25

w paździermiku 1923.

Brygiewicz Kazimierz, w/m Senatorska 15, Dep. Leś. za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Brodzikowski Aleksander, p. Błaszki, Brąszewice za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Biehler Ryszard, Wilno, Wielka Pohulanka 36, za III kw 23 r.	—	2.25
Brodzikowski Włodzimierz, p. Sterdyń, Holendernia dopł. do III kw. 23 r.	—	1. |
Borucki Karol, p. Nowe Miasto, Borowina, á conto IV kw. 23 r.	222,000	—.—
Czaplicki Jan, w/m. Wilcza 47, za III kw. 23 r.	—	2 25
Dudziński Apolinary, w/m. Wspólna 63a za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Filja Poznańsko Pomorska, skł. á conto 23 r.	1,181,594	—.—
Hirszlówna Marja w/m. Senatorska 15, Dep. Leśn. za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Jaworski Józef „ „ „ „ „	—	4.50
Jaworski Feliks, Jastrząbek, skrz. 7, dopł. do II kw. i za III i IV kw. 23 r.	8,000	4.50
Krzeszkiewicz Włodzimierz, w/m. Senatorska 15, Dep. Leśn. za II, IIII i IV kw. 23 r.	12,000	4.50
Kruszewski Klemens, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Kloska Jan „ „ „ za IV kw. 23 r.	—	2 50
Kuczyński Marjan, p. Teresin, Kampinos, dopł. do II kw. i za III kw. 23 r.	12,000	2.25
Kutnicki Tadeusz, p. Łochów, Jeżyska, za II, III i IV kw. 23 r.	12,000	4.50
Koło Radomskie, á conto 23 r.	1,000,000	—.—

	Mk.	Zł. gr.
Koło Cieszyn, za lipiec i sierpień 23 r.	1,980,000	—.—
Koło Suwalskie, p. Augustów, skł. á conto 23 r.	2,000,000	—.—
Koło Cieszyn, za wrzesień.	1,440,000	—.—
Krawczyński Antoni, p. Kielce, Jasień, á conto skł. 23 r.	100,000	—.—
Lilpop Daniel w/m. Senatorska 15 Dep. Leś. za III i IV kw. 23 r.	—	4 50
Ługowski Marceli, p. Hancewicze, za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Miklaszewski Jan, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. za II, III i IV kw. 23 r.	12.000	4.50
Miłobędzki Janusz, w/m Kopernika 33, za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Mialik Tadeusz, p. Tomaszów Rawski, l. Konewka, za IV kw. 23 r.	—	2.25
Masłowski Marjan, p. Żołudek, l. Niemeńskie, za III kw. 23 r.	—	2.25
Michalik Bolesław, p. Łochów, za I półr. i za III kw. 23 r.	16,000	2.25
Mücke Eugenjusz, w/m. Miodowa 19, á conto 23 r.	48,750	—.—
Małkowski Lucjan, p. Zwierzyniec Lubelski, á conto 23 r.	38,100	—.—
Neyman Gustaw, w/m. Senatorska 15, Dep. Leśn. za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Nowak Franciszek „ „ „ „	—	4.50
Niedzielski Czesław, p. Górzno, Pomorze, dopł. do II kw. i za III i IV 23 r.	700	4.50
Ostrowski Marjan, w/m. Nowowiejska 7 m. 5, za cały 23 r.	16,000	4.50
Piątkowski Jerzy, p. Józefów Biłgorajski, za III kw. 23 r.	—	2.25
Przecławski Władysław, w/m. Senatorska 15, Dep. Leśn. za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Pałasiewicz Józef, p. Majdan Kolbuszowski á conto 23 r.	100,000	—.—
Rossiński Wacław, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. za III kw. 23 r.	—	2.25
Rosiński Józef, „ „ „ dopł. do II kw. i za III kw. 23 r.	3,000	2.25
Kostyrko Józef, „ „ „ za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Rożyński Stefan, Żyrardów, skrz. Nr. 30, za II kw. 23 r.	12,000	—.—
Sokołowski Mieczysław, st. Parciaki, przez Ostrołękę 2, za rok 23.	16,000	4.50
Schwarz Adam, w/m. Natolińska 10 m. 15, za II i III kw. 23 r.	12,000	2.25
Stankiewicz Wacław, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. za III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Saganowski Stefan, „ „ „ „ „	—	4.50
Songin Alfred, p. Krzemieniec, á conto II i III kw. 23 r.	250,000	—.—
Stolarski Jan, w/m. Chocimska 23, za III kw. 23 r.	—	2.25
Szmidt Ludwik, w/m. Okólnik 9, za III kw. 23 r.	—	2 25
Stypułkowski Marjan, p. Grodziec-Będzin, á conto III i IV kw. 23 r.	242,000	—.—
Turek Romuald, p. Krasnystaw, Orłów, za IV kw. 23 r.	—	2 25
Tomaszewski Wacław, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. III i IV kw. 23 r.	—	4.50
Wyganowski Ludwik, w/m. Prosta 36 m. 5., za IV kw. 23 r.	—	2.25
Wigura Konstanty, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. III kw. 23 r.	—	2.25
Vogtman Jan „ „ „ za II i III kw. 23 r.	12,000	2 25
Wandurski Eugenjusz w/m. Nowowiejska 18 m. 6, za III kw. 23 r.	—	2.25
Zagórski Józef, w/m. Senatorska 15, Dep. Leś. za III kw. 23 r.	--	2.25
Żurkowski Stanisław, „ „ za II, III i IV kw. 23 r.	12,000	4.50
Zachert Włodzimierz, „ „ za III i IV kw. 23 r.	—	4.50

w listopadzie 1923 r.

Anioł Franciszek, p. Zduńska Wola, skrz. 14, za III kw. 23 r.	—	2 25
Bartkiewicz Antoni, p. Radoszyce, Pilczyce, à conto skł. 23 r.	500,000	—.—
Blaim Antoni, p. Siedliszcze Lubelskie, Pawłów, za III kw. 23 r.	16,000	2.25
Blaim Ludwik, „ „ „ „	16,000	2.25

	Mk.	Zł gr.
Bark Paweł, p. Juraciszki, ndl. Baksztańskie, à conto 23 r.	360,000	—.—
Barwiński Michał, p. Piotrków, Uszczyn, à conto III i IV kw. 23 r.	1,000,000	—.—
Dudek Jan, p. Koluszki, Regny, à conto 23 r.	611,000	—.—
Depczyński Franciszek, p. Piotrków, Uszczyn, à conto III i IV kw. 23 r.	1,000,000	—.—
Depczyński Konstanty „ „ „ „	1,000,000	—.—
Dudziński Jan, p. Stolin, à conto II półr.	700,000	—.—

Lista ofiar, złożonych w sierpniu, wrześniu, październiku i listopadzie 1923 r.

1) na „Las Polski".

Personel nadleśn. Hańczańskiego — 250,000 Mk., p. Pawlukas Stanisław — 50,000 Mk., personel nadleśn. Uniejów — 700,000 Mk., p. Mołodyński Władysław — 1,700,000 Mk., p. Ciszewski Jerzy — 400,000 Mk.

2) na dzieci po ś. p. Boneckich.

A. L. — 50,000 Mk., złożone na zebraniu organizacyjnem Oddziału Warszawskiego Związku — 1,050 000 Mk, Urzędnicy lasów Kraśniczyn — 441,000 Mk., Nadleśnictwo Przedbórz — 900,000 Mk., Nadleśnictwo Sandomierz — 1,240,000 Mk., Leśnicy lasów Krzemienieckich — 3,865,000 Mk., Pozostałe z zebranych przez kolegów z Departamentu Leśnictwa na wieniec dla ś. p. Stanisława Gaczeńskiego — 6,760,000 Mk., Personel leśnictwa Jaśce — 400,000 Mk. Razem z poprzednio złożonemi — 18,933,296 Mk.

3) na fundusz wydawniczy Z. L. P.

Nadleśnictwo Wiśniewo — 650,000 Mk. Razem z poprzednio zebranemi — 2,215,000 Mk.

4) na dom akademicki.

Nadleśnictwo Sandomierz — 240.000 Mk.

Spis rzeczy: *W. Siemaszko*: Otocznie rosy mącznej na liściach dębu w Polsce, str. 369. — *J. Toepfer*: O ściółce leśnej kilka uwag, str. 373. — *J. Kostyrko*: Lasy i leśnictwo w Filandji, str. 378. — Wykaz cen drzewa, str. 384. — Ze spraw oświatowych: Spis wykładów na Oddziale leśnym Wydziału rolniczo-leśnego Politechniki Lwowskiej, str. 386. — Regulamin szkół dla leśniczych, str. 387. — Książki i pisma, nadesłane do Redakcji, str 390. — Nowe książki, str. 391. — Z piśmienictwa: Krajobrazy Roślinne Polski (*S. Dziubałtowski*), str. 392 — Słownik leśniczy (*J. Kloska*), str. 395. — Różne wiadomości: Leśnictwo na Międzynarodowym Kongresie Rolniczym, str. 396. — Użyteczność mrówek leśnych, str. 398. — Powolne kiełkowanie nasion niektórych drzew, str. 398. — Z życia Związku Zawodowego Leśników w Rzecz. Polskiej, str. 399. — Lista składek, str. 413. — Lista ofiar, str. 416. — Spis rzeczy, str. 416.

Wydawca: Związek Zawodowy Leśników w Rzeczypospolitej Polskiej w osobie prezesa Związku **Józefa Zagórskiego.**

Zakłady Graficzne „Nasza Drukarnia", w Warszawie.

Rok III. № 7—8.

LAS POLSKI

Organ Związku Leśników Polskich

MIESIĘCZNIK
pod redakcją JANA KLOSKI

LIPIEC — SIERPIEŃ 1923 r.

PRENUMERATA ZA KWARTAŁ III WYNOSI:
dla członków Związku L. P. 20000 Mk. Dla niečzłonków 25000 Mk.
Cena pojedynczego numeru 20000 Mk.
Konto czekowe „Lasu Polskiego“ w P. K. O. Nr. 5755.
Konto czekowe Związku L. P. w P. K. O. Nr. 737.
CENA OGŁOSZEŃ:
cała stronica 300000 Mk. ½ str. 150000 Mk. ¼ str. 75000 Mk. ⅛ str. 40000 Mk.

Adres Redakcji i Administracji:
Warszawa, ul. Foksal № 14 m. 2. Telefon № 3-60 (dawny).

WARSZAWA 1923.
Nakładem Związku Leśników Polskich.

ZARZĄD GŁÓWNY

Związku Leśników Polskich

ustalił składkę członkowską

za III kwartał r. b.

NA 75 GROSZY MIESIĘCZNIE,

WPISOWE NA 1 ZŁOTY POLSKI.

Do Szanownych Prenumeratorów „Lasu Polskiego".

Przypominamy Szanownym Czytelnikom naszego pisma, że do numeru czerwcowego dołączyliśmy blankiety nadawcze z w wyszczególnieniem wszelkich należności każdego z pp. Prenumeratorów.

Z przykrością musimy stwierdzić, że pp. Abonenci są b. opieszali w płaceniu, że nie liczą się z warunkami, w jakich dziś żyjemy, zmiennością wartości naszej waluty i stratami, jakie ponosi Administracja wobec nadsyłania w końcu kwartału tego, co zgóry winno być wpłacone. Prenumerata naszego pisma jest i tak w stosunku do innych b. niewysoka, a co za tem idzie ten czynnik nie może grać roli w wstrzymywaniu się z wpłacaniem. Natomiast Administracja cierpi na tem, bo nie może wydać na czas numeru.

Prosimy zatem o wzięcie powyższego pod uwagę i nadsyłanie należności. ADMINISTRACJA.

OGŁOSZENIE.

Licytacja ofertowa na sprzedaż jednorocznego etatu drewna użytkowego, świerkowego i jodłowego na pniu w Nadleśnictwach Niebyłów (około 8.000 m^3), Petranka (około 15.000 m^3) w powiecie kałuskim, w Nadleśnictwie Osławy Białe (około 12 000 m^3) w powiecie nadwórniańskim, oraz etatu rębnego użytkować się mającego w Nadleśnictwie Jasień powiat Kałusz w najbliższych 3 latach na powierzchniach rębnych, wynoszących najmniej 100 ha rocznie — odbędzie się dnia 9 października 1923 roku w Zarządzie Okręgowym Lasów Państwowych we Lwowie, Chorążczyzna № 17 o godzinie 11-ej przed południem.

ZARZĄD OKRĘGOWY

22 **LASÓW PANSTWOWYCH WE LWOWIE.**

OGŁOSZENIE.

Zarząd Okręgowy Lasów Państwowych w Łucku ogłasza, że w dniu 18 października b. r. o godz. 12-ej w południe w lokalu tego Zarządu w Łucku przy ul. Generalskiej № 1 odbędzie się licytacja na sprzedaż różnvch rodzajów drewna wyrobionego, podzielonego na 78 jednostek licytacyjnych, znajdujących się loco las i przy stacjach kolejowych w nadleśnictwach: Karpiłówka, Kiwerce, Klewań. Krymno, Kowel, Kostopol, Luboml, Łuck, Ostróg, Podłużne, Rafałówka, Sarny, Snowidowicze. Susk, Szack, Trojanów, Uścilug, obejmujących: kloce sosnowe, dębowe, jesionowe, brzozowe, osikowe, grabowe, olszowe, kłody tartaczne sosnowe, olszowe, dębowe, brzozowe, osikowe, kloce fornierowe dębowe, rundy dębowe, jesionowe, bale sosnowe, dębowe, słupy telegraficzne dębowe, podkłady wązkotorowe sosnowe, kantówke sosnową, tymbry, belki sosnowe, murłaty, deski sosnowe, dębowe, bindry, dębowe planki, oraz szczapy opałowe.

Szczegóły sprzedaży i warunki przetargu są do przejrzenia w Z. O. L. P. w Łucku i w wyżej wymienionych nadleśnictwach.

Zarząd Okręgowy zastrzega sobie prawo zdjęcia z licytacji poszczególuych jednostek.

ZARZĄD OKRĘGOWY

24 **LASÓW PAŃSTWOWYCH W ŁUCKU.**

Zakłady Graficzne „Nasza Drukarnia“, Warszawa, Sienna № 15.